

Верховний
Суд

ТЕМАТИЧНИЙ ОГЛЯД

судової практики

Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду

у кримінальних провадженнях
щодо корупційних та пов'язаних
з корупцією кримінальних правопорушень

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за 2025 рік

Огляд судової практики Верховного Суду підготовлено за результатами проведеного узагальнення судової практики касаційної інстанції відповідно до підпункту 3.3.1.3.1 пункту 3.3.1.3 очікуваного стратегічного результату проблеми 3.3.1 підрозділу 3.3 «Кримінальна відповідальність» розділу 3 «Забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію» Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ВИСНОВКИ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ ККС ВС У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	6
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	12
1. Співучасть у корупційному кримінальному правопорушенні	12
2. Повторність корупційних кримінальних правопорушень	14
3. Кваліфікація корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень	16
3.1. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК)	16
3.2. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК)	22
3.3. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК)	23
3.4. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК)	24
3.5. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК)	27
3.6. Декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК)	28
3.7. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК)	29
3.8. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК)	30
3.9. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК)	34
3.10. Зловживання впливом (ст. 369-2 КК)	38
4. Призначення покарання за вчинення корупційних кримінальних правопорушень	41
4.1. Позбавлення особи класного чину	41
РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	42
1. Досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень	42
1.1. Підслідність	42
1.2. Стадії досудового розслідування	45
1.3. Слідчі (розшукові) дії: обшук, огляд, проведення експертизи	51
1.4. Негласні слідчі (розшукові) дії: втручання у приватне спілкування, контроль за вчиненням злочину	56
1.5. Провокація злочину	61
1.6. Оцінка доказів, отриманих у результаті проведення НСРД	62
1.7. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування	73

2. Судовий розгляд корупційних кримінальних правопорушень	78
2.1. Підсудність. Визначення складу суду та недопустимість повторної участі судді	78
2.2. Залучення перекладача	82
2.3. Призначення експертизи під час судового розгляду	83
3. Перегляд кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень	83
3.1. Провадження в суді апеляційної інстанції	83
3.2. Перегляд судових рішень за нововиявленими / виключними обставинами	88
4. Особливі порядки кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень	90
4.1. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення	90
4.2. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб	92
5. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень	92

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АП ВАКС	Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду
ВАКС	Вищий антикорупційний суд
ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ДБР	Державне бюро розслідувань
ДПІ	Державна податкова інспекція
ДСГП	державне спеціалізоване господарське підприємство
ЄДРСР	Єдиний державний реєстр судових рішень
ЄРДР	Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
Закон	Закон України
КЗпП	Кодекс законів про працю України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
КСУ	Конституційний Суд України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МСЕК	медико-соціальна експертна комісія
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
РДА	районна державна адміністрація
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СБУ	Служба безпеки України
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг

РОЗДІЛ I. ВИСНОВКИ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ ККС ВС У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1. Чи має вирішальне значення для інкримінування особі складу зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) встановлення домовленостей між службовою особою та вигодонабувачем, який отримав у результаті зловживання будь-яку неправомірну вигоду?

Голова тарифної Комісії АТ «Укрзалізниця» за пособництва заступника та члена цієї комісії безпідставно прийняли рішення про розрахунок плати за фактично виконані обсяги перевезень вантажів із застосуванням пільгових коефіцієнтів та тарифних ставок. При цьому підприємства не виконали гарантовані обсяги транзитних перевезень. Внаслідок таких дій АТ «Укрзалізниця» недоотримала понад 69 млн грн. ВАКС, з яким погодилась АП ВАКС, визнав невинуватими голову тарифної комісії, заступника та члена цієї комісії у пред'явленому обвинуваченні за ч. 2 ст. 28, ч. 2 ст. 364 КК та виправдав.

ККС ВС скасував ухвалу АП ВАКС і призначив новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

АП ВАКС скасувала вирок ВАКС та ухвалила новий вирок, яким визнала винуватими та засудила голову тарифної комісії за ч. 2 ст. 364 КК, а двох інших експосадовців – за ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 364 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту не погоджувалась із висновками апеляційного суду про наявність в діях обвинувачених вказаного складу злочину через відсутність такої обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони цього злочину, як корисливий мотив, зокрема зацікавленості засуджених у отриманні вигоди третіми особами, а саме компаніями-перевізниками.

Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК, характеризується виною у формі прямого умислу та спеціальною метою – одержання будь-якої неправомірної вигоди для себе чи іншої фізичної або юридичної особи. Тобто у разі вчинення цього кримінально караного діяння завжди матиме місце одержання неправомірної вигоди певною особою і воно безпосередньо пов'язане із діянням у вигляді зловживання владою або службовим становищем та істотною шкодою як суспільно небезпечним наслідком відповідного діяння.

Законодавець чітко визначив, що одержувачем відповідної неправомірної вигоди може бути не лише суб'єкт цього кримінального правопорушення, який вчинює відповідне кримінально каране діяння, а й інша фізична або ж юридична особа.

Якщо одержувачем неправомірної вигоди виступає сама службова особа, яка вчинює кримінально каране зловживання владою або службовим становищем, очевидним є факт усвідомлення і розуміння такою особою того, що певне зловживання потягне за собою отримання відповідної

незаконної вигоди. Суб'єкт, вчинюючи таке зловживання, прагне досягти мети у вигляді одержання неправомірної вигоди.

У разі ж отримання неправомірної вигоди іншими особами (фізичними або ж юридичними) такий зв'язок може не мати очевидного вигляду. Якщо відповідній службовій особі, яка вчинює зловживання, передається неправомірна вигода (хабар), тобто має місце вчинення ще іншого кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 368 КК, то існування відповідного підтвердженого зв'язку між такою службовою особою із вигодонабувачем є чітко підтвердженим.

Проте вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК, не завжди вчинюється у сукупності із іншими кримінально караними діями, як от для прикладу, надання неправомірної вигоди (ст. 368 КК). Головним для складу злочину, передбаченого ст. 364 КК, є усвідомлене вчинення зловживання владою або службовим становищем. Якщо суб'єкт цього злочину вчинює певні дії всупереч інтересам служби, і внаслідок цього інша фізична або юридична особа безпідставно незаконно отримує нематеріальні або матеріальні блага, то це є достатньою підставою для інкримінування особі складу злочину, передбаченого ст. 364 КК, якщо у вчиненому наявні всі інші ознаки цього складу.

Однак важливо враховувати, що не є зловживанням владою чи службовим становищем помилкове вчинення дій службовою особою, яке спричинило одержання неправомірної вигоди третіми особами. Таке помилкове діяння не характеризується умисною формою вини, яка вочевидь є обов'язковою для складу зловживання.

Вчинення зловживання службовою особою, яке призвело до отримання неправомірної вигоди третіми особами, передбачає: обов'язкове встановлення факту усвідомленого використання влади або службового становища всупереч інтересам служби службовою особою; усвідомлення факту отримання внаслідок такого зловживання неправомірної вигоди самим суб'єктом або третьою особою (третіми особами); можливість кримінально-правової кваліфікації вчиненого за ст. 364 КК й у разі відсутності попередніх домовленостей між тим, хто вчинює зловживання, та вигодонабувачем.

Стаття 19 Конвенції ООН проти корупції констатує, що на відміну від одержання неправомірної вигоди або зловживання впливом, які вимагають доведення взаємодії між двома або більше особами, зловживання владою або службовим становищем зосереджується виключно на діях та намірах службової особи, яка, ймовірно, вчинила правопорушення. Таким чином, ст. 19 Конвенції вимагає лише доведення того, що службова особа вчинила злочинні дії без необхідності

встановлювати поведінку інших осіб, які могли, наприклад, пропонувати гроші в обмін на послуги.

Висновки:

Факт наявності або відсутності певних домовленостей чи контактних зв'язків службової особи з іншою фізичною чи юридичною особою, яка отримала неправомірну вигоду, не має кримінально-правового значення для кваліфікації дій службової особи за відповідною частиною ст. 364 КК.

Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем за ст. 364 КК настає і у тому разі, якщо службова особа діяла в інтересах третьої особи без доведення до відома такої особи відомостей про зміст і характер своїх дій.

Постанова ОП ККС ВС від 10.02.2025 у справі № 757/11969/18-к (провадження № 51-5885кмо19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125228095>

2. Чи впливає період ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, на перебіг строку досудового розслідування?

Суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що період ознайомлення стороною обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту, має виключатися зі строку досудового розслідування відповідно до ч. 5 ст. 219 КПК.

Одним із завдань ст. 290 КПК є ознайомлення сторони захисту з доказами, зібраними органом досудового розслідування, задля обстоювання позиції захисту. Матеріали досудового розслідування становлять собою основу кримінального змагального процесу, яку формує виключно сторона обвинувачення.

Матеріали, які стосуються кримінального провадження і які перебувають у володінні сторони захисту, не є матеріалами досудового розслідування. Кримінальний процесуальний закон передбачає негативні процесуальні наслідки в тому разі, якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів відповідно до положень ст. 290 КПК (ч. 12 цієї статті).

Кримінальний процесуальний закон регулює порядок дотримання строків досудового розслідування саме для сторони обвинувачення, у розпорядженні якої перебувають матеріали досудового розслідування.

При цьому в ч. 5 ст. 219 КПК чітко і недвозначно визначено, що саме строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування

сторонами кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 цього Кодексу, не включається до строків досудового розслідування.

Висновки:

Період ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, не впливає на перебіг строку досудового розслідування, передбаченого ст. 219 КПК, і не зупиняє його.

Постанова ОП ККС ВС від 17.02.2025 у справі № 761/35056/19 (провадження № 51-3288кмо21).
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125364517>

3. Чи може здійснюватися судом касаційної інстанції долучення і оцінка процесуальних документів, які підтверджують повноваження прокурора або слідчого у кримінальному провадженні?

Адвокат після отримання від особи 2000 доларів США передала судді місцевого суду неправомірну вигоду у розмірі 400 доларів США за прийняття ним рішення про відмову у задоволенні подання начальника кримінально-виконавчої інспекції. Іншу частину грошових коштів у розмірі 1600 доларів США обвинувачена залишила собі. Суди попередніх інстанцій визнали винуватими і засудили суддю за ч. 3 ст. 368 КК та адвоката – за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту ставила під сумнів законність проведення слідчих дій у кримінальному провадженні, оскільки до обвинувального акта не були долучені постанови прокурора про визначення групи прокурорів. Натомість сторона обвинувачення надала касаційному суду копії відповідних постанов про визначення групи прокурорів.

Процесуальні документи, які підтверджують наявність повноважень у певної особи, не є доказом у провадженні, тому суд касаційної інстанції може перевірити наявність повноважень у слідчого, прокурора на проведення ними тих чи інших процесуальних дій у цьому провадженні на підставі наданих прокурором документів.

Наявність у прокурора чи слідчого відповідних повноважень у кримінальному провадженні не залежить від того, суд якої інстанції перевірить відповідні процесуальні документи. Адже оцінка наявності чи відсутності повноважень судом є ретроспективною, оскільки певні повноваження мали бути у прокурора на певному етапі руху кримінального провадження.

Якщо стороною обвинувачення відповідні процесуальні підстави прокурором долучені на стадії касаційного розгляду і сторона захисту має можливість ознайомитися із відповідними процесуальними рішеннями, висловити свої міркування щодо них, то суд касаційної інстанції має повноваження оцінити обґрунтованість доводів сторони

захисту про здійснення досудового розслідування неуповноваженими особами, про недопустимість доказів на цій підставі.

Висновок:

Суд касаційної інстанції може самостійно перевірити процесуальні документи, які стосуються наявності у слідчого чи прокурора повноважень на здійснення певних процесуальних дій у разі надання таких документів стороною обвинувачення під час касаційного перегляду судових рішень, якими особою було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення інкримінованого кримінального правопорушення.

Постанова ОП ККС ВС від 07.04.2025 у справі № 349/508/16-к (провадження № 51-3565кмо24).
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126649292>

4. Чи може бути переглянута за нововиявленими обставинами ухвала слідчого судді, постановлена під час незакінченого досудового розслідування?

Слідчий суддя ВАКС надав дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування. Надалі слідчий суддя ВАКС відмовив у відкритті провадження за заявою про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами цього рішення, оскільки ухвали слідчого судді не підлягають перегляду за нововиявленими обставинами. АП ВАКС відмовила у відкритті апеляційного провадження на підставі ч. 4 ст. 399 КПК, вважаючи, що таке рішення слідчого судді не підлягає апеляційному оскарженню.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначала, що відповідно до Рішення КСУ від 10.04.2024 ч. 1 ст. 459 КПК не містить заборони перегляду за нововиявленими обставинами ухвал слідчих суддів, що набрали законної сили.

КСУ у Рішенні, на яке посилається сторона захисту, підкреслив екстраординарний характер перегляду за нововиявленими обставинами і зазначив, що право на перегляд ухвали слідчого судді зумовлено наявністю істотних та переконливих передумов для такого перегляду з урахуванням потреби додержання вимог щодо розумних строків досудового розслідування, а також, якщо чинність такої ухвали суперечитиме меті здійснення кримінального судочинства. Тому право на перегляд за нововиявленими обставинами має бути узгодженим з екстраординарною сутністю такого виду перегляду судових рішень. Отже, не будь-яке рішення слідчого судді може бути переглянута за нововиявленими обставинами, а лише таке, яке попри виявлення обставин, що свідчать про його помилковість, може залишитися чинним і впливати на долю зацікавленої особи через відсутність правових засобів виправлення таких помилок.

Таким чином, вирішення питання, чи може бути переглянута ухвала слідчого судді, постановлена під час незакінченого досудового

розслідування, залежить від характеру рішення та доступності засобів ординарного оскарження, передбачених КПК. Ухвала слідчого судді, перегляду якої вимагала сторона захисту, не є тим рішенням, яке підлягає перегляду за нововиявленими обставинами. Дозвіл на проведення спеціального досудового розслідування не створює ситуації, яка не може бути виправлена іншими засобами, крім як переглядом цього рішення за нововиявленими обставинами.

Висновок:

Рішення за наслідками перегляду за нововиявленими обставинами може бути оскаржене в порядку, передбаченому КПК, для оскарження того рішення, перегляду якого вимагала зацікавлена особа.

Ухвала слідчого судді може бути переглянута слідчим суддею під час досудового розслідування за нововиявленими обставинами, зазначеними у ч. 2 ст. 459 КПК, коли вона безпідставно обмежує конституційні права та свободи людини і її подальша чинність суперечитиме меті здійснення кримінального судочинства, а також якщо вона не втратила законної сили внаслідок спливу строку її дії або внаслідок її виконання та відсутні інші засоби правового захисту цих прав і свобод (апеляційне оскарження, періодичний перегляд, нове звернення тощо).

Постанова ОП ККС ВС від 24.02.2025 у справі № 991/7253/23 (провадження № 51-7441кмо23).
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736598>

5. За яких умов може бути закрито кримінальне провадження у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення?

У цьому кримінальному провадженні досудове розслідування розпочалося та здійснювалося у формі приватного обвинувачення. Оскільки представник юридичної особи, яка є потерпілою стороною, будучи належним чином повідомленим про день і час розгляду справи, тривалий час не з'являвся в судові засідання, то суди попередніх інстанцій розцінили це як відмову від обвинувачення та закрили кримінальне провадження на підставі ч. 6 ст. 340, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що суд першої інстанції помилково послався на ч. 6 ст. 340 КПК, як на підставу для закриття кримінального провадження, оскільки вказана процесуальна норма діє лише після відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження закривається в разі, якщо потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник, відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення,

крім кримінального провадження щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством.

У ч. 1 ст. 340 КПК зазначено, що якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, після виконання вимог ст. 341 цього Кодексу він повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження.

Згідно з ч. 6 ст. 340 КПК повторне неприбуття в судове засідання потерпілого, який був викликаний у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом у інший спосіб), без поважних причин або без повідомлення про причини неприбуття після настання обставин, передбачених у частинах другій і третій цієї статті, прирівнюється до його відмови від обвинувачення і має наслідком закриття кримінального провадження за відповідним обвинуваченням.

Отже, законодавцем ст. 340 КПК викладена у певній послідовності і це означає, що одній дії повинна передувати інша, з огляду на що суд вправі застосувати положення ч. 6 вказаної процесуальної норми лише після відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Застосуванню ч. 6 ст. 340 КПК повинна передувати відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення, оскільки без такої, навіть за умови неявки потерпілої у судові засідання, не можна вважати, що кримінальне провадження набуло форми приватного і прирівнювати таку неявку до відмови від обвинувачення. Адже відповідне обвинувачення набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення, якщо потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді.

Постанова ОП ККС ВС від 22.09.2025 у справі № 463/2671/17 (провадження № 51-3458кмо24).
URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130922935>

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Співучасть у корупційному кримінальному правопорушенні

Суди попередніх інстанцій визнали обвинуваченого винуватим та засудили за ч. 5 ст. 27 ч. 4 ст. 368; ч. 3 ст. 209 КК, за те, що він за попередньою змовою з іншими особами вчинив пособництво у вимаганні та одержанні неправомірної вигоди в особливо великих розмірах на користь заявника, службової особи, що займала особливо відповідальне становище в Державному агентстві лісових ресурсів України, його дружини (заявника 2) та підконтрольних їм суб'єктів господарювання на загальну суму 10 937 100,16 євро, а також здійснив

легалізацію (відмивання) цих грошей шляхом конвертації в іншу валюту та інших правочинів.

У касаційній скарзі сторона захисту засудженого стверджувала, що визнання його винуватим у пособництві без одночасного чи попереднього визнання винуватості виконавця злочину порушує його право на справедливий розгляд.

Окремий розгляд обвинувачення, що стосується вчинення злочину у співучасті, за відсутності декого зі стверджуваних співучасників не становить порушення права на справедливий судовий розгляд. Безперечно, найкращим способом забезпечення справедливості судового розгляду обвинувачення у злочині є розгляд всіх аспектів справи за участю всіх осіб, причетність яких стверджується стороною обвинувачення. Однак у багатьох випадках забезпечити такий розгляд неможливо через об'єктивні обставини, які зумовлюють відсутність під час розгляду одного чи деяких стверджуваних співучасників.

Окремий розгляд щодо пособника не позбавляє його можливості ставити під сумнів не лише докази і обставини, що стосуються його ролі у стверджуваному злочині, а й усі аспекти пред'явленого обвинувачення. Відсутність виконавця злочину хоча й може створювати певні складнощі у побудові захисту, враховуючи, у тому числі, неможливість піддати стверджуваного виконавця перехресному допиту, однак такого роду складнощі не виключені й за безпосередньої участі такої особи у судовому розгляді, якщо, наприклад, вона відмовляється давати показання, або дає показання, несприятливі для сторони захисту пособника, тому не можуть свідчити про порушення права на справедливий судовий розгляд.

Сторона захисту засудженого, крім заяви про неможливість розгляду справи щодо нього без встановлення винуватості виконавця, не зазначила, які саме складнощі у відстоюванні їх захисної позиції спричинила відсутність виконавця під час судового розгляду. Аналіз матеріалів провадження свідчить, що суди попередніх інстанцій надали стороні захисту всі можливості оспорювати будь-які обставини, важливі в контексті пред'явленого обвинувачення.

Верховний Суд не вважає, що сам по собі факт розгляду судами обвинувачення щодо засудженого в окремому провадженні порушує його право на справедливий суд.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.05.2025 у справі № 991/1324/20 (провадження № 51-6702км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127358217>

Аналогічна позиція – у постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 991/2685/21 (провадження № 51-634км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130598108>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили начальника караулу пожежно-рятувальної частини за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 368 КК, за те, що він звернувся до прокурора місцевої прокуратури стосовно непритягнення до кримінальної відповідальності у кримінальному провадженні, в якому цей прокурор в складі групи прокурорів здійснювала процесуальне керівництво, його колеги – начальника пожежно-рятувального пункту вказаної частини і товариша останнього. Прокурор висловила вимогу про надання їй за сприяння начальника караулу 2500 доларів США неправомірної вигоди за невчинення дій, пов'язаних із притягненням до кримінальної відповідальності зазначених осіб, та за переведення цих осіб із підозрюваних у статус свідків.

У касаційній скарзі захисник стверджував про неправильну кваліфікацію дій підзахисного за ознакою «пособництво в одержанні неправомірної вигоди», оскільки немає вироку, який набрав законної сили і яким встановлено вину виконавця у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК.

У цьому кримінальному провадженні обсяг встановлених судом обставин, які неможливо було відділити від ролі співучасника в подіях, не виходив за межі задач, пов'язаних із визначенням винуватості засудженого. Крім того, суд апеляційної інстанції, згадуючи про роль співучасника в контексті обвинувачення засудженого, називає його особою, «матеріали щодо якої виділено в окреме провадження», а сама ухвала не створює уявлення про визнання винуватості цієї особи.

Обставини, встановлені в оскаржених рішеннях, не є преюдиційними для суду, який буде розглядати обвинувачення проти іншої особи і який має самостійно оцінити надані сторонами докази та зробити висновок щодо доведеності обставин, важливих для вирішення справи.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.09.2025 у справі № 601/1913/18 (провадження № 51-58км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025>

2. Повторність корупційних кримінальних правопорушень

Суди попередніх інстанцій визнали керівника відділу з продажу автомобілів ТОВ винуватим та засудили за частинами 1, 3 ст. 191 КК, а саме за те, що він, займаючись відповідно до функціональних обов'язків здійсненням організації та контролю роботи відділу з продажу автомобілів, формуванням і відправленням замовлень автомобілів на виробництво, на експозицію, замовленням і закупівлею аксесуарів, запчастин для автомобілів, матеріальним забезпеченням закупівлі та поставки аксесуарів для автомобілів, привласнив із каси підприємства підзвітні грошові кошти.

У касаційній скарзі засуджений вказував, що суд неправильно кваліфікував його дії за ч. 3 ст. 191 КК за ознакою «повторність», оскільки всі епізоди були об'єднані єдиним умислом на привласнення коштів одного потерпілого та єдиним

способом, а тому становлять продовжуваний злочин і мали б кваліфікуватися за ч. 1 ст. 191 КК.

Від злочину, вчиненого повторно, необхідно відрізнати продовжуваний злочин, що складається з двох або більше вчинених у різний час тотожних злочинних діянь, які об'єднані єдиним злочинним наміром. Об'єднання тотожних діянь єдиним злочинним наміром означає, що до вчинення першого з низки тотожних діянь особа усвідомлює, що для реалізації її злочинного наміру необхідно вчинити декілька таких діянь, кожне з яких спрямовано на реалізацію цього наміру. Такі діяння не утворюють повторності, оскільки кожне з них стає елементом одиничного (єдиного) злочину й окремим (самостійним) злочином будь-яке інше із цих діянь бути не може. При повторності ж тотожних злочинів кожен із них має власну суб'єктивну сторону, зокрема самостійний умисел, який виникає щоразу перед вчиненням окремого злочину.

Як видно з обвинувального акта, засуджений обвинувачувався у привласненні та розтраті чужого майна, яке було йому ввірене та перебувало в його віданні (ч. 1 ст. 191 КК), а також у привласненні та розтраті чужого майна, яке було йому ввірене та перебувало в його віданні, вчиненому повторно (ч. 3 ст. 191 КК). Обвинувачення сформульовано таким чином, що не свідчить про вчинення ним тотожних злочинних діянь, які об'єднані єдиним злочинним наміром, не сформовано єдиної суми заподіяних потерпілому збитків, а кожен із злочинів має самостійний умисел із його реалізацією в кожному окремому епізоді, що знайшло підтвердження сукупністю зібраних у справі доказів, у тому числі даними акта перевірки дебіторської заборгованості за бухгалтерськими рахунками 3721 (розрахунки з підзвітними особами) та 3775 (фінансова допомога, позика) щодо підзвітної особи.

Згідно з правовим висновком ОП ККС ВС від 14.09.2020 у справі № 591/4366/18 (провадження № 51-1122кмо20) у ситуації, коли в одному кримінальному провадженні розглядається два і більше епізоди вчинення тотожних чи однорідних злочинів, для повторності злочинів не має значення, була чи не була особа засуджена за раніше вчинений злочин. Зі змісту вказаного висновку вбачається, що діяння особи кваліфікуються за ознакою повторності без постановлення обвинувального вироку стосовно цієї особи за першим епізодом у разі, коли суд в одному кримінальному провадженні встановив доведеність вини в першому епізоді, що утворює повторність, і в наступному, який кваліфікується як повторний.

З огляду на зазначене й те, що суд у кримінальному провадженні установив факт вчинення засудженим привласнення ввіреного йому чужого майна 25.01.2014, 08.05.2014 і 20.05.2014 та 05.09.2014, ці дії засудженого правильно кваліфіковано за ч. 3 ст. 191 КК за ознакою «повторно».

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 08.05.2025 у справі № 712/13009/15 (провадження № 51-4128км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127326388>

Суди попередніх інстанцій визнали начальника сектору реагування патрульної поліції винуватим та засудили за ч. 1 ст. 368 КК, за те, що він, як службова особа правоохоронного органу, діяв всупереч інтересам служби, з корисливих мотивів, з метою особистого незаконного збагачення, погодився на пропозицію свідка сприяти безперешкодному перевезенню останнім лісопродукції породи дуба шляхом здійснення супроводу його автомобіля з метою уникнення зупинки під час руху, за що одержав для себе від свідка 2 500 грн неправомірної вигоди, а потім ще 1 000 грн та 2 500 грн - за надання тих же послуг.

У касаційній скарзі прокурор зазначав, що апеляційний суд необґрунтовано погодився із висновками місцевого суду про відсутність в діянні обвинуваченого кваліфікуючої ознаки повторності.

Як зазначив суд апеляційної інстанції, злочинні дії обвинуваченого вказували на вчинення ним продовжуваного кримінального правопорушення, оскільки кожен окремий епізод отримання неправомірної вигоди від свідка хоча й відбувся у різний час, однак це охоплювалося єдиним злочинним наміром обвинуваченого, що підтверджується змістом його розмов зі свідком, відомостями з досліджених місцевим судом протоколів НСДР та іншими доказами.

Враховуючи обставини внесення відомостей до ЄРДР у цьому кримінальному провадженні про вчинення обвинуваченим одиничного кримінального правопорушення і зміст таких відомостей, колегія суддів касаційного суду погодилася з висновками апеляційного суду про відсутність в діянні обвинуваченого ознак повторності.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.12.2025 у справі № 159/7/20 (провадження № 51-2473км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132513523>

3. Кваліфікація корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень

3.1. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК)

Інженер з технічного нагляду обвинувачувався у тому, що він як фізична особа – підприємець уклав договір з Департаментом житлово-комунального

господарства міської ради (далі – Замовник) про здійснення технічного нагляду за виконанням будівельних робіт, достовірно знав про фактичне їх невиконання товариством, підписав і завірив печаткою складені та підписані службовими особами товариства завідомо неправдиві офіційні документи – акти приймання виконаних будівельних робіт на суму 931 876 грн, після чого передав ці документи для підписання Замовнику та здійснив їх видачу. У такий спосіб інженер, зловживаючи службовим становищем, як пособник шляхом усунення перешкод сприяв службовим особам товариства у незаконному заволодінні бюджетними коштами в особливо великих розмірах. Суди попередніх інстанцій визнали невинуватим та виправдали інженера за ч. 5 ст. 27, ч. 5 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК за недоведеністю вчинення цих кримінальних правопорушень.

У касаційній скарзі прокурор серед іншого стверджував, що апеляційний суд безпідставно погодився з вироком суду першої інстанції про недоведеність вчинення виправданим кримінального правопорушення, передбаченого ст. 27, ч. 5 ст. 191 КК.

Обов'язковою складовою злочину, передбаченого ст. 191 КК, є наявність в обвинуваченій особи спеціальних повноважень щодо розпорядження відповідним майном. У разі обвинувачення за цією нормою закону необхідно доводити, що обвинувачений мав такі повноваження або мав владні повноваження, які давали можливість впливати на осіб, яким майно ввірене чи у віданні яких воно перебуває.

У цьому кримінальному провадженні сторона обвинувачення не лише не довела, але й не намагалася довести, що виправданий з огляду на службове становище мав можливість впливати на управління коштами Замовника і використав ці можливості для обернення зазначених коштів на користь службових осіб товариства, які у справі іменуються як «не встановлені досудовим розслідуванням службові особи» указанного товариства та щодо яких також відсутня інформація про їхню можливість впливати на управління коштами Замовника.

За версією обвинувачення, між юридичними особами було укладено договір додаткових робіт, який виконав підрядник – товариство, що підтверджено відповідними актами, а виправданий, діючи на підставі укладеного ним із Замовником договору, перевірів відповідність відомостей в актах фактично виконаних робіт і погодив ці акти. Тобто службові повноваження виправданого обмежувалися лише технічним наглядом за якістю та обсягом виконаних підрядником робіт, утім вони не поширювалися на майно Замовника. Сторона обвинувачення не надала жодного доказу того, що він мав якісь можливості здійснювати пособництво невстановленим службовим особам підрядника в управлінні або розпорядженні майном Замовника.

Таким чином, сторона обвинувачення не довела обов'язкового елемента злочину, передбаченого ст. 191 КК, що є достатньою підставою для виправдання особи за пред'явленим їй обвинуваченням.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.10.2025 у справі № 161/21477/20 (провадження № 51-42км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131320340>

Державний реєстратор міської ради обвинувачувалась у тому, що у змові із групою осіб здійснила державну реєстрацію юридичної особи без мети ведення статутної діяльності та внесла відповідний запис до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Суди попередніх інстанцій визнали державного реєстратора невинуватою за ч. 5 ст. 191 КК та виправдали.

У касаційній скарзі прокурор зазначав, що судами не перевірено підстави незаконної реєстрації юридичної особи та причетність виправданої до інших обвинувачених.

Повноваження виправданої як державного реєстратора на момент вчинення інкримінованих їй дій регламентувалися Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», згідно з яким вона повинна була перевірити подані для реєстрації документи на відсутність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи та протягом 3 днів з дня надходження документів провести реєстрацію юридичної особи (ст. 25 вказаного Закону в редакції, яка діяла станом на 23.02.2010).

Компетенцією реєстратора не охоплювалося винесення земельного питання на сесію міської ради, оперативність проходження документів у міській раді. Її повноваження були пов'язані виключно із реєстрацією юридичної особи. Натомість швидкість прийняття рішень відповідними підрозділами міської ради і прийняття рішень, що стосувалися спірної земельної ділянки, були в компетенції інших посадових осіб міської ради.

Сторона обвинувачення вважала виправдану безпосереднім виконавцем інкримінованого їй кримінального правопорушення. Однак за фактичними обставинами, зазначеними у обвинувальному акті, її роль зводилася до державної реєстрації обслуговуючого кооперативу, тобто фактично виправданою було реалізовано її безпосередні функціональні обов'язки як державного реєстратора. Будь-яких доказів протиправності реєстрації юридичної особи у контексті інкримінованого їй кримінально-караного діяння сторона обвинувачення не надала.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.01.2025 у справі № 642/3614/17 (провадження № 51-3892км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124866051>

Начальниця відділення – головний менеджер з обслуговування клієнтів відділення банку обвинувачувалась у тому, що вона, як матеріально

відповідальна та службова особа, наділена організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими функціями, заволоділа грошовими коштами потерпілих, які останні їй передали для розміщення на депозитних рахунках. Суди попередніх інстанцій визнали винуватою та засудили обвинувачену за частинами 3, 4, 5 ст. 191, ч. 2 ст. 190 КК.

У касаційній скарзі захисник вказував, що дії підзахисної були спрямовані на укладення цивільно-правових відносин позики з потерпілими, у яких вона позичала кошти під більш вигідний у порівнянні з банківським відсоток за користування грошима, які надалі частково їм повернула.

Для відмежування злочину від цивільно-правового делікту необхідно встановити, що винна особа вже в момент заволодіння цим майном мала на меті його привласнити, а зобов'язання – не виконувати. Розмежування кримінально караного злочину від цивільно-правової угоди слід проводити не за тим, як оформлені і укладені між сторонами договори, а за тим, що стало результатом цієї договірної діяльності. Якщо одна сторона, беручи на себе зобов'язання, не має жодних реальних можливостей і бажання їх виконувати, йдеться про злочин.

У цьому кримінальному провадженні встановлено, що обвинувачена переконала потерпілих, які звернулися до банку з метою розміщення своїх грошових коштів на депозитних рахунках, у тому, що їм вигідніше це зробити від її імені, оскільки вона, як керівник відділення банку, про що достовірно було відомо потерпілим, може це зробити під більший відсоток. Натомість обвинувачена видала потерпілим власноручно написані розписки про те, що вона позичила у них гроші, які зобов'язується повернути. При цьому розписки, видані одному з потерпілих, були підписані нею, як начальником відділення банку, і містять печатку банку, а передача коштів потерпілими відбувалась у приміщенні банківської установи. Однак депозитні рахунки в банку на ім'я потерпілих відкриті не були, а повернення грошей потерпілим обвинувачена постійно відкладала під різними приводами, через що вони були вимушені звернутися до суду з вимогами про стягнення заборгованості в судовому порядку.

За таких обставин судами попередніх інстанцій надано правильну кримінально-правову оцінку діям обвинуваченої за ст. 191 КК як заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 479/883/21 (провадження № 51-4091км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127702557>

Керуюча відділенням філії банку обвинувачувалась у тому, що заволоділа грошовими коштами банку, які перебували на рахунках клієнтів банку шляхом

зняття їх у банкоматі. Суди попередніх інстанцій визнали винуватою та засудили обвинувачену за ч. 4 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що підзахисна діяла з метою тимчасового використання грошових коштів, а не з метою їх безповоротного утримання, що виключає ознаки ст. 191 КК.

Як вбачається з матеріалів провадження засуджена у місцевому суді свою вину визнала частково та пояснила, що потребувала грошей на лікування близької людини, а тому здійснювала зняття коштів з рахунків клієнтів і розповіла механізм, як саме вона це робила. Тобто фактичні обставини вчиненого діяння сторона захисту не заперечувала, однак вказувала, що засуджена не мала умислу на їх неповернення, що, на думку захисника, виключає її кримінальну відповідальність за ч. 4 ст. 191 КК.

Верховний Суд вважає помилковими наведені твердження захисту, оскільки має місце факт вилучення грошових коштів із банківських рахунків особою, яка зловживала своїм службовим становищем. Лише цього факту достатньо для інкримінування особі складу злочину, передбаченого ст. 191 КК.

Той факт, що засуджена надалі повернула кошти, якими незаконно заволоділа, не впливає на кримінально-правову оцінку вчиненого. Також немає кримінально-правового значення повернення коштів частинами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.04.2025 у справі № 172/689/18 (провадження № 51-16км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126843787>

Директор ТОВ обвинувачувався в тому, що шляхом зловживання своїм службовим становищем привласнив грошові кошти потерпілих, внесені ними на рахунок ТОВ за попередніми договорами купівлі-продажу квартир. Місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 190, ч. 5 ст. 191 КК, а за ч. 2 ст. 366 КК виправдав. Апеляційний суд скасував цей вирок в частині визнання обвинуваченого винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 190 КК, звільнив його від кримінальної відповідальності на підставі п. 2 ч. 1 ст. 49 КК, а кримінальне провадження в цій частині закрити.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що в діях засудженого відсутній склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 191 КК, оскільки ані під час досудового розслідування, ані під час судового розгляду не встановлено, яким саме чином засуджений, зловживаючи своїм службовим становищем, привласнив грошові кошти, які йому не були ввірені та не знаходилися у його законному володінні.

Апеляційний суд в своїй ухвалі описав три різні форми об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК, яка передбачає вчинення привласнення, розтрата чужого майна

або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Далі суд зазначив, що у цій справі судом першої інстанції встановлено, що засуджений використав своє службове становище директора ТОВ і вчинив дії (характер і перелік яких зазначено вище), внаслідок яких заволодів грошовими коштами потерпілих. А вже в наступному реченні зазначив про наявність у засудженого прямого умислу на привласнення майна.

Тобто фактично апеляційний суд не визначив, у чому саме визнає винуватим засудженого, адже привласнення і заволодіння майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем є різними формами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК.

Сторона захисту ставила під сумнів кримінально-правову оцінку вчиненого та вважала, що в діях засудженого немає привласнення. На цей довід сторони захисту необхідно надати мотивовану відповідь, констатувавши, за які саме діяння засуджений притягується до кримінальної відповідальності та як саме вони повинні кваліфікуватися.

Також поза увагою залишився довід сторони захисту про те, що засуджений не використовував зловживання довірою під час вчинення дій щодо потерпілого.

Верховний Суд звернув увагу, що недоведеність одного статусу при доведеності іншого не виключає можливості зміни в формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, порівняно з формулюванням в обвинувальному акті.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.01.2025 у справі № 587/2699/15 (провадження № 51-3077км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124718049>

Начальниця відділення поштового зв'язку обвинувачувалась у вилученні чужого майна, яке перебувало у її правомірному володінні, оскільки з каси відділення здійснила привласнення для власних потреб грошових коштів на загальну суму 103 076, 56 грн та при цьому вчинила службове підроблення. Місцевим судом обвинувачену визнано винуватою та засуджено за ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК. Апеляційний суд цей вирок в частині її засудження за ч. 2 ст. 191 КК скасував у зв'язку з відсутністю в її діях складу цього злочину, і закрит провадження у справі в цій частині.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що вчинений начальницею відділення злочин, передбачений ч. 2 ст. 191 КК, є закінченим, оскільки вона заволоділа майном та розпорядилась ним на власний розсуд.

Приймаючи рішення про скасування вироку в частині засудження начальниці відділення за ч. 2 ст. 191 КК апеляційний суд вказав,

що вона не привласнила майно, яке їй було ввірено, а позичила особі, що свідчить про відсутність в неї умислу на привласнення такого майна та корисливого мотиву. До таких висновків апеляційний суд дійшов, заслухавши обвинувачену та її захисника. При цьому апеляційний суд повторно не досліджував доказів, наявних у матеріалах кримінального провадження.

Верховний Суд не погодився з такими аргументами апеляційного суду.

Касаційний суд наголосив, що визначальна ознака, яка відокремлює (відмежовує) такий злочин проти власності, як заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем, від інших форм посягання на чужу власність, полягає в тому, що безоплатне обернення чужого майна на користь винної особи чи на користь іншої особи відбувається через умисне протиправне використання можливостей службового становища. Більше того, лише цього факту достатньо (привласнення грошових коштів) для інкримінування начальниці відділення складу злочину, передбаченого ст. 191 КК. На думку Верховного Суду, мета привласнення цих коштів може враховуватись при призначенні виду та розміру покарання.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 13.11.2025 у справі № 717/124/24 (провадження № 51-5540км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131853080>

3.2. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210 КК)

Начальник управління освіти РДА обвинувачувався в тому, що він, як службова особа, наділена організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими повноваженнями, достовірно знав про цільове призначення субвенції з Державного бюджету України на загальну суму 1 295 000,00 грн на придбання автобусів, спеціалізованих для перевезення школярів, та додатково виділених з місцевих бюджетів коштів в сумі 552 тис. грн, всупереч цільовому призначенню грошових коштів, умисно здійснив закупівлю для управління освіти РДА двох переобладнаних автобусів, які не відповідають технічній специфікації шкільних автобусів, чим вчинив нецільове використання бюджетних коштів у великих розмірах. Суди попередніх інстанцій начальника управління виправдали за ч. 1 ст. 210 КК у зв'язку з недоведеністю в його діях складу цього кримінального правопорушення.

Верховний Суд скасував ухвалу апеляційного суду та призначив новий розгляд в суді апеляційної інстанції. Апеляційний суд залишив без змін вирок суду першої інстанції в частині виправдання начальника управління за обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 210 КК.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що в діях начальника управління відсутній склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 210 КК, оскільки порушення правил, встановлених в сфері державних закупівель, саме по собі не означає використання бюджетних коштів не за їх цільовим призначенням.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.09.2025 у справі № 724/1590/19 (провадження № 51-5072км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130194442>

3.3. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК)

Професор кафедри університету обвинувачувалася в тому, що вона, на виконання раніше досягнутої домовленості, одержала від студентки 2500 грн неправомірної вигоди за успішне складання останньою іспитів з двох предметів екзаменаційної сесії. Суди попередніх інстанцій визнали винуватою та засудили обвинувачену за ч. 3 ст. 354 КК та визнали невинуватою у пред'явленому обвинуваченні за ч. 1 ст. 366 КК і виправдали.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що суд апеляційної інстанції належним чином не перевірів та не спростував доводи сторони обвинувачення про помилкову зміну місцевим судом кваліфікації інкримінованого засудженій діяння з ч. 3 ст. 368 КК на ч. 3 ст. 354 КК. Стверджував, що обвинувачення за ч. 3 ст. 354 КК особі не було висунуто, а тому порушено її права, передбачені пунктами 1, 5 ч. 3 ст. 42 КПК.

У цьому провадженні засудженою було отримано кошти за оцінювання поточної форми контролю знань студента. За результатами здачі поточної успішності не присвоюється певний освітньо-кваліфікаційний рівень студенту. Має місце оцінювання знань студента у межах виконання викладацьких обов'язків. Викладач під час оцінювання поточної успішності знань студента не виконує організаційно-розпорядчих функцій, а тому не може вважатися службовою особою.

Таким чином, у цьому провадженні суди попередніх інстанцій правильно кваліфікували вчинене засудженою діяння за ч. 3 ст. 354 КК.

Засуджена чітко розуміла, за які діяння її притягують до кримінальної відповідальності, висловлювала свою позицію у судових засіданнях щодо висунутого обвинувачення. Суди перекваліфікували інкриміновані засудженій діяння з більш тяжкого складу кримінального правопорушення на менш тяжкий, і ці склади кримінальних правопорушень фактично розмежовуються за ознакою суб'єкта вчинення кримінально-караного діяння. Якщо обвинувачений є службовою особою, – може йтися про вчинення ним корупційного діяння, яке передбачене ст. 368 КК; якщо ж має місце вчинення кримінально-караного діяння з неправомірною вигодою особою, яка не є службовою, – йдеться про ст. 354 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.05.2025 у справі № 640/2671/18 (провадження № 51-1226км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297812>

3.4. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК)

Заступник начальника управління Держпраці обвинувачувався у тому, що прийняв рішення про не накладення на фізичних осіб – підприємців (далі – ФОП) штрафу за порушення законодавства про працю, що призвело до втрат Державного бюджету України у вигляді ненадходження коштів. Суди попередніх інстанцій визнали його невинуватим у пред'явленому обвинуваченні за частинами 1, 2 ст. 364 КК та виправдали.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що в матеріалах кримінального провадження наявна достатня сукупність доказів винуватості.

Головним для складу злочину, передбаченого ст. 364 КК, є усвідомлене вчинення зловживання владою або службовим становищем. Якщо суб'єкт цього злочину вчиняє певні діяння всупереч інтересам служби і внаслідок цього інша фізична або юридична особа безпідставно та незаконно отримує нематеріальні або матеріальні блага, то це є достатньою підставою для інкримінування особі складу злочину, передбаченого ст. 364 КК, якщо у вчиненому наявні всі інші ознаки цього складу.

Чинне законодавство України про працю не передбачає пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин для звільнення від відповідальності юридичних та фізичних осіб – підприємців, які використовують найману працю, з урахуванням виду і розміру встановленого порушення, факту його усунення тощо. Виконання припису про усунення виявлених порушень підтверджує факт визнання відповідного порушення трудового законодавства, відображеного в акті перевірки.

Апеляційному суду в межах цього кримінального провадження для з'ясування наявності порушень суб'єктом владних повноважень вимог чинного законодавства під час ухвалення рішень про відсутність підстав для накладення штрафу на чотирьох ФОП за недотримання законодавства про працю, а іншої ФОП – з причин неможливості проведення інспекційного відвідування/невиїзного інспектування належить зважати на те, що застосування суб'єктами господарювання найманої оплачуваної праці можливе тільки в межах трудового законодавства шляхом укладення трудового договору і обов'язок щодо належного оформлення трудових правовідносин покладається на особу, яка бажає залучити найманих працівників. Залучення найманих працівників до постійної оплачуваної праці в межах певної професії на підставі цивільно-правових договорів має ознаки приховування існування реальних трудових правовідносин, що відповідно до ст. 265 КЗпП є підставою для притягнення винної особи до відповідальності.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.12.2025 у справі № 686/7896/23 (провадження № 51-407км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132391356>

Начальниця ДПІ обвинувачувалась у тому, що, як службова особа, надала вказівки двом ревізорам-інспекторам вчинити неправомірні дії з обчислення сум ПДВ, а також заступнику начальника – вчинити неправомірні дії під час підписання податкового повідомлення-рішення, чим спричинила тяжкі наслідки державним інтересам. Суди попередніх інстанцій визнали її невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 364 КК, та виправдали у зв'язку з відсутністю в діях складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що в матеріалах кримінального провадження є достатня сукупність доказів вини виправданій у вчиненні інкримінованого їй кримінального правопорушення.

При службовому зловживанні прийняття рішення чи вчинення дій в інтересах певної особи, яке стає причиною користування такою особою певною пільгою, несплатою певних платежів або ж сплатою їх у меншому розмірі, завжди потрібно розглядати в контексті усвідомленості саме службовою особою факту вчинення зловживання з метою отримання неправомірної вигоди фізичною або юридичною особою. Службова особа повинна розуміти, що невчинення нею певних дій або ж, навпаки, їх вчинення призведе до отримання неправомірної вигоди нею самою або третьою особою чи задоволення інтересів третіх осіб.

Суди попередніх інстанцій встановили, що надані стороною обвинувачення докази, крім підтвердження того, що виправдана на час інкримінованих їй злочинних діянь була службовою особою і є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 364 КК, не містять підтвердження вчинення нею службового зловживання з прямим умислом та усвідомлення факту одержання нею самою або третьою особою неправомірної вигоди.

Враховуючи те, що суди попередніх інстанцій висновки судово-економічних експертиз визнали недопустимими доказами, а також те, що факт та розмір реальної майнової шкоди не підтверджено доказами, суди дійшли обґрунтованого висновку про відсутність в діях виправданій складу інкримінованого їй кримінального правопорушення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 201/16143/16-к (провадження № 51-799км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130307730>

Головний державний інспектор відділу митного оформлення обвинувачувався в тому, що під час виконання своїх службових обов'язків в зоні митного контролю міжнародного пункту пропуску на ділянці «в'їзд в Україну» смуга руху «зелений коридор» не здійснив належного митного оформлення транспортного засобу і товарів, що ним переміщувались, внаслідок чого технічні пристрої марки «Apple» було переміщено на територію України поза митним контролем, чим спричинено охоронюваним законом державним інтересам

збитки у формі несплачених обов'язкових митних платежів на суму 14 027 686, 58 грн, з яких податку на додану вартість у розмірі 13 921 662, 24 грн та мита у розмірі 106 024, 34 грн. Суди попередніх інстанцій визнали невинуватим та виправдали інспектора за ч. 2 ст. 364 КК у зв'язку із відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що суди попередніх інстанцій дійшли неправильного висновку про те, що між неналежним виконанням інспектором своїх обов'язків і тяжкими наслідками відсутній причинний зв'язок.

Порядок перетину громадянами України та транспортними засобами кордону України має певний алгоритм дій, які починаються зі здійснення прикордонного контролю та закінчуються проведенням митного контролю та оформленням. Водночас саме після здійснення працівниками митниці процедури митного контролю та оформлення як транспортних засобів, так і осіб, які на них переміщуються, такі особи та їх транспортні засоби отримують можливість безперешкодного в'їзду на територію України. Отже, метою митного контролю є не лише формальна перевірка документів, які дають підстави транспортним засобам та особам перетинати кордон України, а й у разі необхідності, з метою дотримання встановлених законодавством України правил та порядку переміщення осіб та товарів через кордон здійснення належної процедури митного контролю.

Висновки судів першої та апеляційної інстанцій про те, що між неналежним виконанням виправданим своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них та наслідками, що настали у вигляді переміщення технічних пристроїв марки «Apple» поза митним контролем та, як наслідок, несплати обов'язкових митних платежів на загальну суму 14 027 686,58 грн не перебувають в причинному зв'язку, Верховний Суд вважає безпідставними, оскільки саме нездійснення виправданим належного митного контролю та митного оформлення транспортного засобу «Mercedes Sprinter» стало наслідком того, що вказаний автомобіль здійснив безперешкодний виїзд за межі міжнародного пункту пропуску на територію України із товаром, без його декларування та сплати обов'язкових митних платежів.

Той факт, що у разі встановлення виправданим правильних реєстраційних даних щодо транспортного засобу «Mercedes Sprinter» та наявності в нього підстав (встановлення факту перевезення товарів, які підлягають декларуванню) для перенаправлення цього транспортного засобу у смугу руху «червоний коридор», де в напрямку в'їзду митне оформлення міг здійснювати інший інспектор, не стало наслідком нарахування саме виправданим відповідних митних платежів, як про це наголосили у своїх рішеннях суди попередніх інстанцій, не спростовує того, що між діями виправданого у вигляді неналежного

здійснення митного контролю та митного оформлення транспортного засобу «Mercedes Sprinter» та наслідками, що настали, прослідковується прямий причинно-наслідковий зв'язок.

Визначальним фактором є не те, хто саме із співробітників митниці нараховував митні платежі, які є обов'язковими при ввезенні на територію України товарів, що підлягають декларуванню, а факт своєчасного виявлення співробітником митниці під час проведення митного контролю та митного оформлення наявності у особи чи в транспортному засобі, на якому така особа в'їжджає на територію України, таких товарів. Саме таке своєчасне виявлення товарів є передумовою подальшого алгоритму дій, пов'язаних із декларуванням товарів, які ввозяться на територію України, та нарахуванням сплати відповідних митних платежів за такі товари.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.09.2025 у справі № 991/5399/23 (провадження № 51-851км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130710781>

3.5. Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2 КК)

Державний виконавець обвинувачувався у тому, що з метою отримання неправомірної вигоди для себе, а також з метою отримання неправомірної вигоди для юридичної особи та на користь фізичної особи у вигляді незаконного набуття права власності на нежитлові приміщення, звернув стягнення на нежитлові будівлі, які перебували у власності держави та були передані у господарське відання Українському державному науково-дослідному інституту проблем водопостачання, водовідведення та охорони навколишнього природного середовища «Укрводгео» (далі – УДНДІ «Укрводгео»), тобто вчинив ряд послідовних дій, які призвели до відчуження зазначеного нерухомого майна, чим спричинено тяжкі наслідки інтересам держави. Суди попередніх інстанцій визнали невинуватим державного виконавця за ч. 3 ст. 365-2 КК та виправдали у зв'язку з недоведеністю в його діях складу кримінальних правопорушень.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що державний виконавець був зацікавлений у реалізації майна УДНДІ «Укрводгео» з метою отримання неправомірної вигоди, тому він вчинив всі можливі дії для того, щоб це майно було реалізовано, його дії стали необхідною умовою настання кримінально-протиправних наслідків у вигляді відчуження майна УДНДІ «Укрводгео».

Відповідно до положень ст. 18 Закону «Про виконавче провадження» виконавець зобов'язаний, зокрема, здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом. Статтею 61 цього Закону передбачено, що реалізація арештованого майна (крім майна, вилученого з цивільного обороту, обмежено оборотоздатного майна та майна,

зазначеного у ч. 8 ст. 56 цього Закону) здійснюється шляхом проведення електронних аукціонів або за фіксованою ціною. Порядок проведення електронних аукціонів визначається Міністерством юстиції України. Так, наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2831/5 (з подальшими змінами і доповненнями) затверджено Порядок реалізації арештованого майна, відповідно до приписів якого саме державний виконавець направляє заявку на реалізацію арештованого майна начальнику відділу державної виконавчої служби, якому він безпосередньо підпорядкований, для підписання та передачі Організатору торгів.

Колегія суддів апеляційної інстанції не аргументувала своїх висновків на спростування доводів прокурора про те, що державний виконавець склав від імені начальника відділу примусового виконання рішень управління державної виконавчої служби заявки на реалізацію арештованого майна, а тільки зазначила, що у матеріалах міститься заявка за підписом начальника примусового виконання рішень та заявка за підписом заступника начальника примусового виконання рішень. Висновок апеляційного суду щодо підпису іншої особи не спростовує те, що саме державний виконавець в межах своїх повноважень підготував та склав проекти цих заявок, а також того, що на вказаних заявках щодо реалізації арештованого майна, які підписані начальником відділу примусового виконання рішень та заступником начальника примусового виконання рішень відповідно, міститься посилання на номер телефону та прізвище державного виконавця, який підготував вказані проекти заявок для підпису їх начальником відділу та додав до них відповідні копії документів.

Таким чином, поза оцінкою апеляційного суду залишились доводи апеляційної скарги прокурора про те, що зазначені дії державного виконавця призвели до того, що із власності держави в особі Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України незаконним шляхом вибуло нерухоме майно. Тому висновки судів попередніх інстанцій про відсутність причинного зв'язку між діями державного виконавця та наслідками, які настали, не є належним чином обґрунтованими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.02.2025 у справі № 953/13139/20 (провадження № 51-5775км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736746>

3.6. Декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК)

Вироком ВАКС, залишеним без зміни АП ВАКС, визнано суддю місцевого суду винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 366-2 КК, а саме за те, що він, як суб'єкт декларування подав щорічну декларацію особи, уповноваженої на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування, до якої умисно вніс завідомо недостовірні відомості, які відрізняються від достовірних на загальну суму 5 057 516,37 грн.

У доповненнях до касаційної скарги захисник вказував, що моніторинг та повна перевірка декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яку подав суддя, з огляду на Закон «Про запобігання корупції», належить до повноважень НАЗК, однак агентство таких дій щодо судді не вчиняло, а моніторинг способу життя засудженого та перевірку його декларації як судді фактично здійснили працівники НАБУ і САП, чим порушили право засудженого на повагу до приватного і сімейного життя.

Ототожнення дій сторони обвинувачення зі збору доказів у цій справі з моніторингом способу життя судді (ст. 52-2 Закону «Про запобігання корупції») є нерелевантними, оскільки моніторинг має більш широкі цілі (перевірка достовірності декларування, виявлення ознак адміністративних правопорушень, злочинів, необґрунтованих активів), інші підстави для його проведення за вказаним Законом і стосується лише НАЗК.

Оскільки в цьому провадженні заходи, передбачені положеннями ст. 52-2 Закону «Про запобігання корупції» (виконувати які уповноважено працівників НАЗК), не проводилися, а орган досудового розслідування діяв лише в межах своїх повноважень, визначених нормами законів та КПК, у такому разі немає підстав для наведеного стороною захисту ототожнення дій сторони обвинувачення зі збору доказів у цій справі з моніторингом способу життя судді.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

3.7. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК)

Начальниця державного підприємства обвинувачувалась у тому, що як суб'єкт декларування умисно не подала декларацію за 2020 рік. Місцевий суд засудив її за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-3 КК. Апеляційний суд скасував вирок місцевого суду та закрит кримінальне провадження стосовно особи на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК через відсутність в її діянні складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що апеляційний суд дійшов помилкового висновку про те, що для притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 366-3 КК має бути доведено факт отримання нею повідомлення НАЗК про неподання декларації.

Верховний Суд не погодився з позицією суду апеляційної інстанції про те, що відсутність повідомлення НАЗК про факт неподання декларації особою виключає можливість притягнення її до кримінальної відповідальності за ст. 366-3 КК.

Положення ст. 366-3 КК не містить гіпотези, яка б ставила в залежність застосування диспозиції цієї статті від письмового повідомлення НАЗК суб'єкта декларування про факт неподання декларації.

Відповідно до Закону «Про запобігання корупції» НАЗК здійснює письмове повідомлення суб'єкта декларування, коли подія неподання декларації вже відбулася, що не звільняє відповідного суб'єкта від обов'язку подання такої декларації. При цьому абзац 2 ч. 2 ст. 51-2 цього Закону містить імператив одночасного повідомлення, серед інших, спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції про факт неподання декларації відповідним суб'єктом декларування, для відповідного реагування у межах своєї компетенції.

Проте для початку досудового розслідування, у разі виявлення слідчим, прокурором в діях суб'єкта декларування ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-3 КК, за змістом положень ст. 214 КПК не передбачено обов'язкового попереднього письмового повідомлення НАЗК суб'єкта декларування про факт неподання декларації.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.02.2025 у справі № 629/5254/21 (провадження № 51-1404км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125297104>

3.8. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК)

Прокурор обвинувачувався у тому, що у кримінальному провадженні щодо заявника висловив останньому прохання про передачу йому 5 000 грн за ініціювання перед судом призначення заявнику покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. За результатами нового розгляду апеляційний суд визнав винуватим і засудив прокурора за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначала, що не з'ясовано питання, чи були вчинені дії в інтересах третьої особи, за які передавалась неправомірна вигода.

Кримінальна відповідальність за одержання неправомірної вигоди, як і за вчинення інших альтернативних діянь, визначених у диспозиції ст. 368 КК, настає незалежно від факту вчинення або невчинення певних дій одержувачем неправомірної вигоди в інтересах іншої особи (інших осіб).

Тобто достатнім для кваліфікації дій особи за ст. 368 КК є саме прийняття пропозиції, обіцянки, одержання неправомірної вигоди, а успішність задоволення інтересів третіх осіб, які пропонували, обіцяли, надавали неправомірну вигоду, або інших осіб, не впливає на кваліфікацію дій суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

Заступник начальника міжрайонного управління водного господарства обвинувачувався в одержанні від потерпілої неправомірної вигоди в розмірі 6000 грн за виготовлення їй дозвільних документів для будівництва ставка та за нездійснення подальшої перевірки раціональності використання водних ресурсів на цьому об'єкті. Суди попередніх інстанцій визнали заступника начальника невинуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 368, ч. 1 ст. 366 КК, та виправдали на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю того, що в його діях є склад інкримінованих злочинів.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що виправданий, не маючи повноважень на виготовлення будь-яких проектів від імені ТзОВ, незаконно виготовив для потерпілої робочий проект, за що отримав винагороду, яку не було передбачено договором між ним і потерпілою, а також актом здачі-приймання виконаних робіт.

Суд апеляційної інстанції, спростовуючи доводи апеляційної скарги прокурора щодо наявності в діях виправданого складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, підкреслив, що сторона обвинувачення не навела переконливих обґрунтувань, які саме службові повноваження використовував виправданий.

Водночас цей суд зауважив, що аналіз службових повноважень виправданого, згідно з наявними у справі доказами (витягом із розподілу функціональних повноважень між начальником міжрайонного управління водного господарства, головним інженером та заступником, копією Положення про міжрайонне управління водного господарства), свідчить про відсутність в нього повноважень у зв'язку із займаною посадою на виготовлення чи погодження дозвільних документів на будівництво ставка чи акумулюючого басейну, перевірку раціональності використання водних ресурсів на водному об'єкті, розташованому на території приватного дворогосподарства, виготовлення технічної документації робочого проекту облаштування акумулюючого басейну чи вжиття заходів до їх вчинення іншими службовими особами завдяки своєму службовому становищу. Інших доказів, які б підтверджували такі службові повноваження у виправданого, сторона обвинувачення не надала.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.09.2025 у справі № 299/2597/15 (провадження № 51-2746км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130644024>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили начальника караулу пожежно-рятувальної частини за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 368 КК, за те, що він звернувся до прокурора місцевої прокуратури стосовно непритягнення до кримінальної відповідальності його колег у іншому кримінальному провадженні, в якому цей прокурор в складі групи прокурорів здійснювала нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Прокурор висловила вимогу про надання їй через начальника караулу 2500 доларів США неправомірної вигоди за невчинення дій, пов'язаних із притягненням до кримінальної відповідальності зазначених осіб, та за переведення цих осіб із підозрюваних у статус свідків.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала про відсутність у діях підзахисного кваліфікуючої ознаки «вимагання неправомірної вигоди».

Відповідно до п. 5 примітки до ст. 354 КК у ст. 368 цього Кодексу під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти вимогу про надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Вимагання хабаря може бути поставлено у вину лише в тому разі, якщо винна особа з метою одержання хабаря погрожує вчиненням або невчиненням таких дій, які можуть завдати шкоди (що є визначальним) правам чи законним інтересам того, хто дає хабар, або створює такі умови, за яких особа не повинна була, але вимушена дати хабар із метою запобігання шкідливим наслідкам для своїх прав чи законних інтересів. Тобто законність прав і інтересів, які хабародавець захищає шляхом давання хабаря, має бути однією з основних й обов'язкових ознак вимагання. На відміну від цього, у разі якщо хабародавець зацікавлений у незаконній, неправомірній поведінці службової особи, прагне обійти закон, домогтися своїх незаконних інтересів тощо, вимагання хабаря виключається.

Як встановлено в кримінальному провадженні щодо обвинуваченого, саме заявник, переслідуючи свій злочинний інтерес уникнути разом із товаришем кримінальної відповідальності, став пропонувати неправомірну вигоду за вирішення цього питання в неправомірний спосіб. За таких обставин вимагання неправомірної вигоди виключається.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.09.2025 у справі № 601/1913/18 (провадження № 51-58км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025>

Суди попередніх інстанцій визнали начальника сектору реагування патрульної поліції винуватим та засудили за ч. 1 ст. 368 КК, за те, що він, як службова особа правоохоронного органу, діяв всупереч інтересам служби та погодився на пропозицію свідка сприяти безперешкодному перевезенню лісопродукції породи дуба шляхом здійснення супроводу його автомобіля, за що одержав неправомірну вигоду.

У касаційній скарзі прокурор стверджував про наявність в діянні обвинуваченого ознак вимагання неправомірної вигоди.

Така ознака, як вимагання неправомірної вигоди, може бути поставлена у вину за наявності трьох основних чинників: ініціатором давання (одержання) неправомірної вигоди є службова особа, яка одержує таку вигоду; пропозиція про давання (одержання) неправомірної вигоди має характер вимоги (примусу), що підкріплюється відкритою погрозою або створенням таких умов, які переконують особу, яка надає таку вигоду, в наявності реальної небезпеки (прихована погроза) її правам та законним інтересам, що змушує погодитися з вимогою особи, яка вимагає неправомірну вигоду; дії, виконанням (невиконанням) яких погрожує вимагач, зумовлені його службовим становищем і, головне, мають протиправний характер та спрямовані на заподіяння шкоди правам та законним інтересам особи, яка надає неправомірну вигоду.

Фактично на підтвердження винуватості обвинуваченого у вимаганні неправомірної вигоди прокурор посилався на зміст розмов обвинуваченого зі свідком, які зафіксовані у протоколах за результатами проведення НСРД, а також на заяву останнього, адресовану до правоохоронного органу про вчинення кримінального правопорушення.

Як зазначив апеляційний суд, зі змісту розмов між обвинуваченим та свідком, зафіксованих у протоколах за результатами проведення НСРД, які досліджені судом першої інстанції, не встановлено обставин того, що обвинувачений примушував свідка до надання неправомірної вигоди або ж висловлював погрози йому з приводу того, що у разі ненадання неправомірної вигоди він не зможе безперешкодно здійснювати перевезення деревини. При цьому свідок повідомив обвинуваченому про намір транспортування (перевезення) деревини, а останній запевнив, що забезпечить безперешкодний супровід вантажу, запропонувавши підрахувати вартість цієї послуги за раніше обумовленою сумою.

Крім того, під час допиту в суді першої інстанції свідок надав показання, що обвинувачений не висував йому умови про те, що у разі відмови надання неправомірної вигоди, він чинитиме будь-які перешкоди, а також не погрожував йому.

Посилання прокурора на заяву свідка до правоохоронного органу про вчинення кримінального правопорушення як на доказ винуватості обвинуваченого у вимаганні неправомірної вигоди, апеляційний суд визнав необґрунтованим і таким, що спростовується іншими доказами.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.12.2025 у справі № 159/7/20 (провадження № 51–2473км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132513523>

Голова МСЕК обвинувачувався у тому, що він у своєму кабінеті отримав неправомірну вигоду в сумі 300 доларів США за нестворення проблем, пов'язаних з проходженням комісії, та за прийняття рішення про продовження 2-ї групи інвалідності особі на один рік. Суди попередніх інстанцій визнали голову МСЕК невинуватим за ч. 3 ст. 368 КК та виправдали на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК за недоведеністю наявності в його діянні складу кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор не погоджувався з висновками судів попередніх інстанцій щодо виправдання голови МСЕК.

Сам по собі факт виявлення у службовому кабінеті обвинуваченого грошових коштів, залишених свідком, не може слугувати доказом отримання особою саме неправомірної вигоди за невчинення ним дій з використанням наданого службового становища, поєднаного з вимаганням неправомірної вигоди, оскільки підстави та умови її вимагання і надання залишились непідтвердженими.

Оскільки під час досудового розслідування та судового розгляду не було встановлено достатніх доказів для доведення винуватості особи та вичерпано можливість їх отримання судом, апеляційний суд дійшов обґрунтованого висновку про наявність підстав для виправдання особи за пред'явленим обвинуваченням та залишення виправдувального вироку місцевого суду щодо неї без змін.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.10.2025 у справі № 415/6909/17 (провадження № 51-10км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130923008>

3.9. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК)

Суди попередніх інстанцій визнали обвинувачену винуватою та засудили за ч. 3 ст. 369 КК, за те, що вона пропонувала, а згодом надала 2000 грн неправомірної вигоди слідчому, який проводив досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо неї, за непритягнення її до кримінальної відповідальності.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що підзахисна не була обізнана з тим, що слідчий займає відповідальне становище, а грошові кошти надала для сприяння досудовому розслідуванню у встановленні відсутності в її діях ознак крадіжки, при цьому не просила закрити кримінальне провадження, а висловила прохання більше її не викликати, окремо зазначивши, що була обізнана з тим фактом, що остаточне рішення приймає прокурор, а не слідчий.

Для інкримінування ч. 3 ст. 369 КК за ознакою пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди службовій особі, яка займає відповідальне становище, треба встановити, що особа, яка пропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду, усвідомлювала відповідний статус адресата неправомірної вигоди.

Кримінальна відповідальність за порушення заборони отримання службовою особою, яка займає відповідальне становище, будь-якої неправомірної вигоди у зв'язку зі здійсненням своїх службових повноважень, настає в тому разі, коли особа, яка надає неправомірну вигоду, усвідомлює, що надає її саме такій особі й у зв'язку з можливостями її посади, а особа, яка одержує неправомірну вигоду, розуміє значущість займаної нею посади, її статусність та можливості. Під час встановлення кримінальної відповідальності за пропозицію чи обіцянку службовій особі, яка займає відповідальне становище, надати неправомірну вигоду враховується також вагомість цієї посади у розумінні особою, яка надає неправомірну вигоду, мета, яку вона переслідує, та її впевненість у тому, що цю мету буде досягнуто завдяки можливостям посади, яку обіймає особа, яка отримує неправомірну вигоду.

У цьому кримінальному провадженні суди попередніх інстанцій встановили, що обвинувачена була беззаперечно обізнана зі статусом особи, якій пропонувала, а згодом надала неправомірну вигоду, – слідчого, оскільки він здійснював досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо неї. Крім того, як з'ясували суди з показань самої обвинуваченої, після її допиту вона підписала протокол, складений за його результатами слідчим, а тому не могла не усвідомлювати вагомість займаної слідчим посади і його можливості, отримані внаслідок перебування на вказаній посаді, для ймовірного сприяння у закритті кримінального провадження, яке розслідується конкретно цим слідчим та її сподівання на досягнення відповідної мети завдяки можливостям указаної посади, яку обіймав слідчий.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 688/2554/22 (провадження № 51-5245км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691181>

Місцевим судом особу визнано невинуватою за ч. 1 ст. 369 КК та виправдано у зв'язку з недоведеністю в її діях складу кримінального правопорушення. Апеляційним судом цей вирок суду скасовано, постановлено новий вирок, яким визнано обвинуваченого винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 369 КК, за те, що він пропонував співробітникам патрульної поліції неправомірну вигоду за непритягнення його до адміністративної відповідальності.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що підзахисний не міг пропонувати поліцейським неправомірної вигоди за нескладання протоколу, оскільки у працівників поліції були відсутні підстави для проведення його огляду на стан алкогольного сп'яніння.

Кримінальна відповідальність за ст. 369 КК настає тоді, коли особа, яка пропонує чи надає неправомірну вигоду, усвідомлює статус службової особи та пропонує вигоду саме у зв'язку з можливостями

її посади, тобто у цій справі пропозиція неправомірної вигоди працівникам поліції стосувалась можливостей їх посади (повноважень), зокрема, повноважень про складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Передбачений ст. 369 КК злочин є закінченим з моменту, коли особа лише запропонувала чи пообіцяла надати неправомірну вигоду службовій особі, а остання усвідомила цю інформацію або коли службова особа прийняла хоча б частину наданої неправомірної вигоди (формальний склад).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 29.05.2025 у справі № 594/1462/23 (провадження № 51-5023км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127863843>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 190; ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 369 КК, за те, що він за попередньою змовою з особою, матеріали щодо якої виділені в окреме провадження, та іншими невстановленими особами, підбувив потерпілого до надання неправомірної вигоди в розмірі 650 доларів США, за непрягнення його до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 309 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала про відсутність в діях засудженого складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 369 КК.

Особа, яка передає неправомірну вигоду, а також посередник у такій передачі не обов'язково повинні бути обізнані про точні дані кінцевого одержувача такої неправомірної вигоди, про розподіл неправомірної вигоди між кількома особами, про точні ролі, які мають виконати одержувачі неправомірної вигоди.

Для кваліфікації діянь за ст. 369 КК достатньо усвідомлювати, що кошти передаються, для прикладу слідчому, як і було у цьому провадженні. Конкретне прізвище отримувача неправомірної вигоди, якому нібито передаються кошти, а також його обізнаність із фактом передачі неправомірної вигоди кримінально-правового значення для кваліфікації дій посередника не мають, окрім випадків, коли йдеться про кваліфікований склад злочину саме за ознакою адресата неправомірної вигоди.

Тож у цьому провадженні для кримінально-правової оцінки вчиненого не має значення той факт, що засудженому не було відомо прізвище конкретного слідчого, якому нібито передавалась неправомірна вигода, а також той факт, що цей слідчий повідомив суду про необізнаність про те, що хтось отримує кошти нібито для передачі йому.

У цьому кримінальному провадженні засуджений за попередньою змовою з особою, матеріали щодо якої виділені в окреме провадження, та іншою невстановленою досудовим розслідуванням особою,

зловживаючи довірою потерпілого, створили умови, за яких потерпілий був упевненим, що тільки передача ним грошових коштів слідчому є запорукою прийняття рішення на його користь.

Таким чином, із матеріалів кримінального провадження вбачається, що суди першої та апеляційної інстанцій ретельно перевірили та оцінили усі докази в їх сукупності, встановили, що вони є взаємоузгодженими, належними та допустимими, доповнюють один одного і дійшли обґрунтованого висновку про винуватість обвинуваченого у вчиненні інкримінованих кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 190; ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 369 КК, оскільки його винуватість доведена поза розумним сумнівом.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.02.2025 у справі № 127/18888/20 (провадження № 51-4572км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125605323>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 369 КК, за те, що він пропонував і надав начальнику сектору реагування патрульної поліції неправомірну вигоду в сумі 8 000 грн за невчинення останнім дій щодо скерування до суду протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 130 КУпАП, складеного стосовно обвинуваченого.

У касаційній скарзі засуджений стверджував, що був спровокований до надання неправомірної вигоди працівниками поліції.

Будь-який державний службовець, зокрема і працівник поліції, зобов'язаний щонайменше утримуватися від поведінки, яка може бути розціненою як готовність вчинити корупційне правопорушення.

У цьому провадженні сам працівник поліції стверджував, пояснюючи необхідність увімкнення прихованого відеозапису, що в нього була підозра, що засуджений запропонує йому хабар, оскільки засуджений робив такі пропозиції працівникам поліції під час оформлення протоколу.

Показання поліцейських, які склали відповідний протокол, не підтверджують вказане повідомлення. Але навіть, якщо вважати, що у нього були підстави для підозри, то ця обставина тим більше вимагала від працівника поліції вжити заходів, щоб його поведінка не була витлумачена як пропозиція або готовність отримати хабар. В обставинах цієї справи ніщо не заважало йому відмовити засудженому у зустрічі в кабінеті або негайно припинити таке спілкування. Однак поведінка поліцейського носила протилежний характер: беззмістовне, не зумовлене будь-якою необхідністю, перебування в кабінеті і вичікувальна позиція поліцейського з численними паузами у розмові створювали враження готовності отримати пропозицію неправомірної вигоди і, таким чином, провокували засудженого на таку пропозицію.

Таким чином, пропозиція неправомірної вигоди з боку засудженого була спровокована поведінкою працівників поліції. Підготовка поліцейським прихованого відеозапису свідчить про те, що поведінка була усвідомлено спрямована на провокування такої пропозиції з метою фіксування злочину. Верховний Суд не надає великої ваги висловлюванням поліцейського під час зустрічі, оскільки він усвідомлював, що здійснюється відеозапис і це зумовлювало його поведінку. Таку поведінку поліцейського Верховний Суд не може розцінити інакше, як провокування злочину з метою його викриття.

Верховний Суд звернув увагу на асиметричний підхід законодавця до правил доказування в кримінальному процесі. Правила оцінки доказів мають за мету запобігання неправомірному втручання держави в права і свободи особи та заохочення добросовісної поведінки правоохоронних органів. Вимога визнати докази, отримані з порушеннями, недопустимими спрямована на те, щоб сторона, що допустила порушення, не могла скористатися його результатами. Використання цих правил на шкоду стороні, яка жодним чином не відповідальна за порушення процесуальних правил, суперечить їх меті.

Тому докази, які відповідно до правил допустимості не можуть бути допущені на доведення винуватості, можуть використовуватися для спростування версії сторони обвинувачення. Позбавлення сторони захисту такого права призводить до покладення на неї негативних наслідків недотримання положень кримінального процесуального закону, допущених стороною обвинувачення щодо доказів, які виправдовують особу.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.05.2025 у справі № 346/2640/20 (провадження № 51-5190км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127358214>

3.10. Зловживання впливом (ст. 369-2 КК)

Суди попередніх інстанцій визнали адвоката винуватим та засудили за ч.2 ст. 369-2 КК, а саме за одержання ним 1500 доларів США неправомірної вигоди для себе від особи за вплив на суддю з метою прийняття останнім позитивного рішення у справі про адміністративне правопорушення щодо цієї особи.

У касаційній скарзі прокурор не погоджувався з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність в діянні обвинуваченого факту вимагання неправомірної вигоди та кваліфікацією його дій за ч. 2 ст. 369-2 КК.

Для кваліфікації дій винної особи за ч. 3 ст. 369-2 КК необхідно з'ясувати: чи погрозувала ця особа вчиненням або невчиненням таких дій, які можуть завдати шкоди законним правам чи інтересам іншої особи, яка пропонує, обіцяє чи надає їй неправомірну вигоду, та наскільки

ці погрози для іншої особи були реальними і такими, що дійсно могли завдати шкоди її законним правам чи інтересам (1), або чи створювала винна особа такі умови, за яких інша особа вимушена була пропонувати, обіцяти чи надати їй неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам для себе чи своїх законних інтересів (2). Зміст та характер дій, які полягають у вимаганні неправомірної вигоди, при кваліфікації дій особи за ч. 3 ст. 369-2 КК повинні бути зазначені в обвинувальному акті та у вирокі суду.

Однак, як вказав апеляційний суд, в обвинувальному акті не зазначено, в яких конкретно діях обвинуваченого виразилось вимагання неправомірної вигоди, не наведено обставин щодо погроз з його боку на адресу свідка вчинити або не вчинити певні дії, які могли б завдати шкоди законним правам та інтересам останнього, а також того, наскільки такі погрози були реальними і чи дійсно обвинувачений, враховуючи його обсяг повноважень, як захисника особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, міг зашкодити особі.

Крім того, суд апеляційної інстанції ретельно перевірів і визнав необґрунтованими доводи апелянтів про те, що при написанні заяви про вчинення кримінального правопорушення особа зазначала про наміри відмовитись від послуг обвинуваченого, однак останній вимагав сплати коштів. Суд зазначив, що особа таких показань не надавала, під час допиту не вказувала на погрози з приводу ненадання грошей, що підтверджується аудіо- та відеозаписами, отриманими за результатами проведення НСРД у кримінальному провадженні. Твердження про те, що обвинувачений умисно створював умови, за яких особа була вимушена надати йому неправомірну вигоду, апеляційний суд також визнав такими, що не підтверджуються матеріалами кримінального провадження.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 25.11.2025 у справі № 686/5354/23 (провадження № 51–2227км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132117410>

Місцевий суд визнав начальника лабораторії невинуватим та виправдав за ч. 2 ст. 369-2 КК на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведенням в його діях складу кримінального правопорушення. Апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції та ухвалив новий вирок, яким визнав його винуватим та засудив за ч. 2 ст. 369-2 КК, за одержання неправомірної вигоди у розмірі 10 000 грн за вплив на прийняття рішень уповноваженими на виконання функцій держави особами, а саме службовими особами відділу з питань надання адміністративних послуг.

У касаційній скарзі захисник не погоджувався з висновком апеляційного суду про доведеність винуватості підзахисного у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК.

Для встановлення наявності в діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, важливо встановити факт вчинення одного із альтернативних діянь, визначених диспозицією цієї статті із неправомірною вигодою, які здійснюються саме за вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави. Важливим є встановлення потенційної можливості здійснення такого впливу та коло осіб чи конкретна особа, на яких він може бути спрямований або був спрямований. У тих випадках, коли має місце лише реєстрація факту подання певної заяви, звернення, пакету документів для отримання певних погоджень, однак саме рішення за результатами їх подання ще не прийняте уповноваженим суб'єктом, сторона обвинувачення повинна вказати в чому взагалі міг полягати такий вплив.

У цьому кримінальному провадженні апеляційний суд із формулювання обвинувачення за ч. 2 ст. 369-2 КК, яке суд вважав встановленим та доведеним, а також на підставі досліджених доказів дійшов висновку, що обвинувачений запевнив особу, що має можливість вплинути за грошову винагороду на службових осіб відділу з питань надання адміністративних послуг за прийняття цими особами рішення в інтересах особи та здійснив вплив на них.

Як вбачається з матеріалів справи місцевий суд у вирокі дійшов висновку про те, що положення наявної у матеріалах кримінального провадження посадової інструкції вказують, що обвинувачений має бути фахівцем в сфері протипожежної безпеки, однак не містять відомостей про можливість будь-якого його впливу на службових осіб відділу з питань надання адміністративних послуг.

Під час апеляційного розгляду справи суд не надав цим твердженням місцевого суду належної оцінки, не спростував їх та не обґрунтував на підставі наявних у матеріалах кримінального провадження та безпосередньо досліджених доказів своїх висновків про те, що обвинувачений мав можливість, пов'язані зі службовими повноваженнями, здійснювати вплив на осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

Також поза увагою суду залишилося з'ясування питання, чи подання у ЦНАП документів відбувається за процедурою «єдиного вікна», чи працівник ЦНАП лише фіксує факт прийняття документів або ж має ширше коло повноважень щодо них.

Отже, апеляційний суд під час здійснення апеляційного розгляду справи та дослідження наявних у матеріалах кримінального провадження доказів належним чином не встановив яким чином та на кого саме обвинувачений здійснював чи мав здійснити вплив для позитивного

вирішення питання, що має важливе значення для кваліфікації його дій за ч. 2 ст. 369-2 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.05.2025 у справі № 554/7470/16-к (провадження № 51-1046км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645850>

4. Призначення покарання за вчинення корупційних кримінальних правопорушень

4.1. Позбавлення особи класного чину

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК, а саме за те, що він як радник на громадських засадах Директора ДБР, вступив у спільну змову з особою, з якою розробили план спільних дій щодо незаконного заволодіння чужим майном в особливо великому розмірі, шляхом обману, а саме – шляхом створення у представників ТОВ хибного уявлення про можливість закриття кримінального провадження за умови надання 150 000 доларів США неправомірної вигоди Директору ДБР.

Суди попередніх інстанцій призначили обвинуваченому покарання у виді позбавлення волі на строк 6 років з конфіскацією належного йому на праві власності майна, окрім його долі у квартирі, з позбавленням класного чину – старшого радника юстиції.

У касаційній скарзі захисник зазначав про те, що засудженого було безпідставно позбавлено класного чину.

Відповідно до ст. 54 КК засуджена за тяжкий чи особливо тяжкий злочин особа, яка має військове, спеціальне звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, може бути позбавлена за вироком суду цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Специфіка вчинюваного засудженим тяжкого корупційного кримінального правопорушення і наявність у нього класного чину є несумісними.

Підставами для призначення покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу є 1) наявність у особи такого звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу; 2) вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Кримінальний закон не передбачає необхідності використання повноважень, які має (мала) особа через наявність у неї військового чи спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу у ході вчинення злочину, за який вона притягується до кримінальної відповідальності. Можливість призначення вказаного покарання не залежить від того, який саме тяжкий чи особливо тяжкий злочин було вчинено. Суд може призначити покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу у тих випадках, коли вважатиме неможливим його збереження із вчиненням тяжкого або особливо тяжкого злочину особою.

Тобто це покарання може бути призначене судом як у випадках, коли вчинений злочин був пов'язаний із використанням повноважень, якими наділяється особа у зв'язку із наявністю у неї відповідного звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу, так і тоді, коли такий зв'язок відсутній.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/129497083>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Досудове розслідування корупційних кримінальних правопорушень

1.1. Підслідність

Апеляційний суд за результатами нового розгляду визнав прокурора винуватим і засудив за ч. 3 ст. 368 КК, за те, що він у кримінальному провадженні щодо заявника висловив останньому прохання про передачу йому 5 000 грн за ініціювання перед судом призначення заявнику покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

У касаційній скарзі захисник вказував, що зібрані органом досудового розслідування докази є недопустимими, оскільки досудове розслідування здійснювалося ДБР м. Києва, а не м. Миколаєва.

Інститут підслідності покликаний оптимізувати діяльність органів, що здійснюють досудове розслідування, з метою його найбільш ефективної та результативної організації для досягнення завдань кримінального провадження, передбачених у ст. 2 КПК. Водночас забезпечення ефективного розслідування і, як складова цієї діяльності, визначення органу розслідування є по суті управлінською діяльністю прокурора, у якого можуть бути різні підстави для передачі справи тому чи іншому органу. Це можуть бути відомості про особисту зацікавленість посадових осіб «правильного» органу розслідування в результатах справи, і їхня функціональна залежність від сторін у справі, відсутність достатнього досвіду, ресурсів та інформації в того органу, який має проводити розслідування за визначеною законом підслідністю тощо.

Нормативна вимога проведення процесуальних дій уповноваженими суб'єктами покликана забезпечити вчинення цих дій кваліфікованими особами, які виконують свої професійні обов'язки в умовах передбаченого законом контролю і у визначений правовий спосіб.

За правилами п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК кримінальні правопорушення, вчинені працівником правоохоронного органу, підслідні слідчим органів ДБР, які і проводили досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні.

У касаційних скаргах сторона захисту не вказала, яким чином на допустимість зібраних у цьому кримінальному провадженні доказів впливає факт розслідування кримінального правопорушення слідчим ДБР м. Києва, а не м. Миколаєва з огляду на те, що КПК встановлює однакові правила збирання доказів для усіх органів, які уповноважені здійснювати досудове розслідування.

Розслідування корупційних правопорушень, особливо тих, у яких фігурантом є працівник правоохоронного органу, має свої особливості, які пов'язані також із забезпеченням конфіденційності розслідування і перешкоджанням можливого витоку інформації.

Верховний Суд не вбачає порушень правил підслідності за обставин, коли досудове розслідування здійснюється іншим територіальним підрозділом, однак в межах компетенції одного органу досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

Місцевий суд визнав обвинуваченого винуватим та засудив за ч. 5 ст. 27 і ч. 4 ст. 368 КК, за сприяння начальнику управління Кабінету Міністрів України (далі – Управління) в одержанні неправомірної вигоди.

У касаційній скарзі захист не погоджувався з проведенням досудового розслідування за ч. 4 ст. 368 КК слідчими ДБР та вказував про порушення підслідності після перекваліфікації діяння на ч. 4 ст. 368 КК.

Суди попередніх інстанцій визнали, що відповідно до п. 2 ч. 5 ст. 216 КПК кримінальне провадження в цьому випадку належало до підслідності НАБУ. ДБР вжило заходів з метою передачі розслідування до НАБУ, звернувшись до відповідного прокурора. Заступник Генерального прокурора – керівник САП повідомив, що підстав для визначення підслідності у цьому кримінальному провадженні за НАБУ не встановлено, тому ДБР продовжило розслідування до його завершення.

Ні в апеляційній, ні в касаційній скаргах стороною захисту не наведено доводів на обґрунтування того, як сам факт здійснення досудового розслідування слідчими ДБР порушив права та свободи засудженого або призвів до непоправних наслідків для достовірності наданих суду доказів.

Крім цього, як зазначили суди попередніх інстанцій, докази, які сторона обвинувачення надала суду, у тому числі й результати НСРД, були отримані на початковому етапі досудового розслідування слідчим ДБР в межах своїх повноважень.

Таким чином Верховний Суд відхилив цей довід сторони захисту.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 991/2685/21 (провадження № 51-634км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130598108>

Заступник міністра обвинувачувався та був визнаний винуватим за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 3 ст. 369, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту вказувала, що досудове розслідування в кримінальному провадженні проводилось органом, який не мав відповідних повноважень, з порушенням правил підслідності та на підставі невмотивованих і незаконних постанов прокурора.

Як вбачається з матеріалів провадження досудове розслідування в справі здійснювалось слідчими різних органів, які були визначені постановою заступника начальника слідчого відділу Управління СБУ про створення слідчої групи, до складу якої також входили детективи НАБУ, що брали участь у проведенні більшості гласних та негласних слідчих і процесуальних дій у провадженні. Таким чином, у межах цього провадження проведення слідчих та процесуальних дій було узгоджено з усіма слідчими (детективами) слідчої групи, а отже під час збирання доказів у провадженні слідчі різних органів досудового розслідування, що входили в групи (ГПУ, НАБУ та Управління СБУ), діяли як єдиний суб'єкт.

Також у своїх рішеннях суди попередніх інстанцій вказали на те, що забезпечення ефективного розслідування та визначення органу, який буде його проводити, є виключною дискреційною діяльністю прокурора, який може мати різні правові підстави для передачі розслідування у справі іншому органу досудового слідства, зокрема це можуть бути відомості про особисту зацікавленість посадових осіб органу досудового розслідування в результатах справи, їх функціональна залежність від фігурантів провадження або відсутність достатніх ресурсів у органу, до підслідності якого відноситься кримінальне провадження.

Використання в ч. 10 ст. 216, ч. 5 ст. 36 КПК поняття «неефективність досудового розслідування», як оціночного критерію, свідчить про те, що відповідні рішення приймаються в межах розсуду та дискреційних повноважень прокурора. Тому суд не може підміняти органи прокуратури та приймати рішення щодо правильності чи помилковості таких рішень, які були прийняті ними з використанням наданих дискреційних повноважень, та правомочний лише перевірити, чи були вони прийняті у встановленому законом порядку та чи містять вони відповідне обґрунтування. Надання судом оцінки доводам сторони захисту, які зводяться до оспорування мотивів прийнятих прокурорами рішень про визначення підслідності у кримінальному провадженні, в такому випадку означатиме протиправне втручання суду в дискреційні повноваження прокурора.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 29.04.2025 у справі № 991/4110/20 (провадження № 51-1490км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127253395>

1.2. Стадії досудового розслідування

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що заявника не було попереджено про кримінальну відповідальність перед внесенням відомостей за його заявою до ЄРДР і це становить порушення КПК.

Правилами ч. 1 ст. 214 КПК встановлено, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування та через 24 години з моменту внесення таких відомостей надати заявнику витяг з ЄРДР.

Тобто ключовим у заяві про вчинення кримінального правопорушення є вказівка про обставини, з яких може вбачатися вчинення кримінального правопорушення.

В органу досудового розслідування відсутній обов'язок попереджати про кримінальну відповідальність за ст. 383 КК особу, яка звернулася із заявою у порядку ч. 1 ст. 214 КПК, на цьому етапі. Адже змісту цієї заяви надається оцінка відповідною посадовою особою, після чого вирішується питання про внесення відомостей до ЄРДР.

У цьому кримінальному провадженні заявник повідомив достатній обсяг інформації, яка послугувала підставою для внесення відомостей до ЄРДР (зокрема, із вказівкою на осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, та на спосіб їх вчинення, що відповідало об'єктивній стороні діянь, які в підсумку були інкриміновані засудженому).

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

Начальниця відділення поштового зв'язку дирекції АТ «Укрпошта» обвинувачувалась у тому, що здійснила розтрату грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей, а також внесла до касового звіту завідомо неправдиві відомості. Суди попередніх інстанцій визнали винуватою та засудили обвинувачену за ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК.

У касаційній скарзі захисник посилався на те, що після внесення обвинуваченою до каси підприємства коштів у розмірі виявленої нестачі, дирекція «АТ «Укрпошта» звернулася із заявою про вчинення злочину, зазначивши про виявлену шкоду, яку було усунуто до початку досудового розслідування, у зв'язку з чим, на його думку, з огляду на відсутність фактичних збитків, орган досудового розслідування безпідставно вніс відомості в ЄРДР.

В разі, якщо потерпілий звертається з відповідною заявою, в якій наводить обставини скоєння певною особою кримінального правопорушення, то вчинення такою особою дій, спрямованих на відшкодування завданих збитків, не впливає на обов'язок внесення відомостей до ЄРДР, оскільки зазначене не спростовує обставин, наведених у заяві (повідомленні) про кримінальне правопорушення, яка з огляду на положення ч. 4 ст. 214 КПК має бути прийнята та зареєстрована уповноваженою на те службовою особою, а також не виключає факту суспільно небезпечного діяння (встановленого на стадії, передбаченій ч. 1 ст. 214 КПК) та не виключає такого завдання кримінального провадження, як захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 17.04.2025 у справі № 583/702/21 (провадження № 51-2136км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126767282>

У касаційній скарзі захисник зазначав, що після об'єднання кримінальних проваджень прокурор доручив проведення досудового розслідування конкретному слідчому, а тому, на його думку, всі інші слідчі в кримінальному провадженні автоматично були усунуті від подальшого проведення досудового розслідування.

Нормами кримінального процесуального закону не передбачено необхідності повторного призначення слідчого (групи слідчих) чи доручення на проведення досудового розслідування конкретному слідчому в об'єднаному кримінальному провадженні, як і не міститься норми, що визначений в окремому провадженні слідчий втрачає свої повноваження у разі об'єднання цього кримінального провадження з іншим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2025 у справі № 740/2968/16-к (провадження № 51-400км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497014>

У касаційній скарзі захист стверджував, що форма доручення слідчому здійснювати досудове розслідування не відповідає вимогам ст. 110 КПК, тому зібрані докази є недопустимими.

У разі, якщо процесуальне рішення про визначення слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування, прийнято не у формі «постанови», а у формі «доручення», однак зміст, структура і обсяг викладеної у ньому інформації відповідають вимогам КПК, то потрібно констатувати, що у відповідному кримінальному провадженні є процесуальне рішення, яким належно визначено слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування.

Спірне доручення містить всі істотні елементи, притаманні відповідній постанові, зокрема: посаду керівника органу досудового розслідування, час і місце складання, підстави для його винесення, номер кримінального провадження, попередню правову кваліфікацію, вказівку щодо проведення досудового розслідування та особу, якій це доручення належить виконати. Сторона захисту не вказала, які саме із зазначених нею недоліків можуть поставити під сумнів зміст і призначення цієї постанови.

Верховний Суд не вважає, що здійснення розслідування на підставі такого доручення свідчить про відсутність повноважень у згаданого слідчого і недопустимість доказів, отриманих під час здійснення ним розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 991/2685/21 (провадження № 51-634км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130598108>

У касаційній скарзі захисник стверджував, що в обвинувальному акті, на відміну від повідомлення про підозру, підзахисному не інкримінувалась одна кваліфікуюча ознака і вбачав в цьому порушення права на захист.

Відповідно до повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 3 ст. 368 КК обвинувачений підозрювався із двома кваліфікуючими ознаками: вимагання та вчинення службовою особою, яка займає відповідальне становище.

Надалі в обвинувальному акті засуджений обвинувачувався за ч. 3 ст. 368 КК, а саме: в одержанні службовою особою, яка займає відповідальне становище, неправомірної вигоди та прохання надати таку вигоду для себе за невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто надає неправомірну вигоду, будь-якої дії з використанням наданого їй службового становища.

Верховний Суд звернув увагу на те, що під час внесення відомостей до ЄРДР кваліфікація дій особи є попередньою, а зібрання органом досудового розслідування повної доказової бази після проведення слідчих (розшукових) чи негласних слідчих (розшукових) дій дає змогу надати кримінально правову оцінку діям особи відповідно до диспозицій закону України про кримінальну відповідальність.

Тобто засудженому було інкриміновано ч. 3 ст. 368 КК з кваліфікуючою ознакою вчинення цього діяння «особою, яка займає відповідальне становище», а про вимагання неправомірної вигоди не йшлося.

Відтак той факт, що в повідомленні про підозру особі було інкриміновано дві кваліфікуючі ознаки, однак у обвинувальному акті – одну, свідчить про те, що сторона обвинувачення конкретизувала формулу

обвинувачення і вважала, що сукупність зібраних нею доказів у провадженні свідчить про вчинення саме того діяння, про яке йдеться у обвинувальному акті.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

У касаційній скарзі прокурор вказував, що в кримінальному провадженні, з якого матеріали щодо усіх підозрюваних виділені в окремі провадження, строк досудового розслідування обраховується відповідно до ч. 2 ст. 219 КПК в редакції, чинній на відповідний період часу.

Строки, передбачені ч. 3 ст. 219 КПК, захищають підозрювану особу від надмірно тривалого досудового розслідування, обмежуючи строк, протягом якого вона перебуває в невизначеному становищі. Ці строки розпочинають свій перебіг з моменту повідомлення особі про підозру, і право особи на розумний строк забезпечується в тому кримінальному провадженні, у якому вона є підозрюваною особою, незалежно від того, чи об'єднане її провадження з іншим або виділено в окреме провадження.

У той же час право особи на розумний строк досудового розслідування не може впливати на інші розслідування, які її не стосуються. Факт виділення з кримінального провадження в окреме провадження матеріалів щодо частини кримінальних правопорушень ... не впливає на обчислення процесуального строку досудового розслідування за фактом вчинення того кримінального правопорушення, в якому повідомлення про підозру не здійснювалося. Провадження, в якому не залишилися підозрюваних внаслідок виділення з нього матеріалів в інші провадження, є «фактовим» провадженням, строк якого визначається відповідними правилами.

Таким чином, на час оголошення воєнного стану 24.02.2022 в провадженні № 33 не було підозрюваних осіб, і на це провадження поширюються правила ч. 2 ст. 219 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.01.2025 у справі № 295/3702/23 (провадження № 51-2240км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124522531>

Місцевий суд закрити кримінальне провадження щодо обвинуваченого за ч. 1 ст. 368 КК на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК. Апеляційний суд залишив цю ухвалу без зміни.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що апеляційний суд не взяв до уваги докази, які підтверджують належне повідомлення сторони захисту про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування, та дійшов хибного висновку про те, що підтвердження

належного повідомлення підозрюваного про завершення досудового розслідування регулюється ч. 9 ст. 290 КПК.

Строк для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування необхідно обраховувати з моменту повідомлення про завершення досудового розслідування і надання доступу до його матеріалів, а не з фактичного надання такого доступу. Повідомленням про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування у контексті ст. 290 КПК є доведення до відома підозрюваного та його захисника такої інформації, і факт повідомлення цієї інформації стороні захисту має бути належно підтверджений. Чинним КПК передбачено такі способи інформування учасників кримінального провадження, як надіслання повідомлення поштою, електронною поштою, факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.

У цьому провадженні перебіг строку досудового розслідування зупинився в найбільш ранню дату, коли сторона обвинувачення зробила необхідні дії для доведення до відома підозрюваного та його захисника інформації про завершення досудового розслідування і надання доступу до його матеріалів. Сторона обвинувачення надала місцевому суду докази відправлення захиснику електронного листа з додатком, в якому, як вона стверджувала, було повідомлення про завершення досудового розслідування. Суд відхилив ці докази, пославшись на те, що не можна встановити точну дату відправлення цього листа.

Надані докази містили дату «17 вересня», але не містили вказівки на рік його відправки. Однак Верховний Суд вважає, що відповідний рік можливо було встановити, за необхідності запропонувавши стороні обвинувачення надати можливість оглянути поштову скриньку, з якої зроблено надану роздруківку, що дозволило б з'ясувати і зміст прикріпленого до нього додатку. Крім того, суд мав можливість зіставити цю інформацію з іншими доказами, зокрема, з документами, що підтверджували направлення повідомлення підозрюваному, і зробити висновок на підставі сукупності доказів, оцінених у їх взаємозв'язку. Без такого дослідження висновки суду першої інстанції щодо цих обставин не є належним чином обґрунтованими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.03.2025 у справі № 591/7346/21 (провадження № 51-4566км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126259379>

Суди попередніх інстанцій кримінальне провадження стосовно особи, обвинуваченої у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 368 КК, закрили на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з тим, що після

повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що суд апеляційної інстанції дійшов безпідставного висновку про відсутність у заступника керівника спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону повноважень на продовження строку досудового розслідування у кримінальному провадженні; не з'ясував і не врахував причини відсутності 28.02.2022 на робочому місці керівника зазначеної прокуратури.

З матеріалів справи вбачається, що не погоджуючись із ухвалою суду першої інстанції про закриття кримінального провадження, прокурор звернувся до суду апеляційної інстанції з апеляційною скаргою. Стверджував, що місцевий суд не врахував те, що керівник спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону 28.02.2022 брав участь у засіданні ради оборони області, особисто виїжджав на місця ракетних обстрілів й у зв'язку з цим його повноваження виконував заступник керівника спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону, а отже мав право на продовження строків досудового розслідування.

Прокурор зауважував, що саме заступник керівника спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону здійснював процесуальне керівництво у цьому кримінальному провадженні, був старшим групи прокурорів та згідно з приписами КПК також мав повноваження на продовження строків, а сама постанова від 28.02.2022 є чинною.

Однак суд апеляційної інстанції належним чином доводів апеляційної скарги прокурора не перевірів. Зокрема, апеляційний суд:

- не зважив на приписи ч. 3 ст. 13 Закону «Про прокуратуру» щодо повноважень заступника керівника Хмельницької спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону;
- не здійснив належного аналізу причин відсутності на робочому місці 28.02.2022 керівника Хмельницької спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Західного регіону;
- не врахував того, що заступник керівника прокуратури був процесуальним керівником та старшим групи прокурорів у цьому кримінальному провадженні, тому за положеннями п. 9 ч. 2 ст. 36 КПК уповноважений на прийняття процесуальних рішень у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження та продовження строків досудового розслідування за наявності підстав, передбачених КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 686/7154/22 (провадження № 51-1224км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130378223>

1.3. Слідчі (розшукові) дії: обшук, огляд, проведення експертизи

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що протокол обшуку є недопустимим доказом внаслідок відсутності ухвали слідчого судді та невідкладності, порушення адвокатських гарантій через місце його проведення, а також у зв'язку зі зверненням про надання дозволу на обшук прокурором, а не слідчим.

На підставі досліджених матеріалів кримінального провадження суд першої інстанції встановив, що обшуку, розпочатому у приміщенні товариства, передувала передача свідком особі грошових коштів, як частини неправомірної вигоди начебто для Директора ДБР. За обставинами цієї справи особа повинна була передати кошти засудженому.

Сторона захисту стверджувала, що для проведення невідкладного обшуку не було підстав, а також звертала увагу суду, що сторона обвинувачення могла отримати дозвіл на проведення обшуку завчасно, оскільки володіла інформацією про зустріч між фігурантами цього провадження і можливу передачу неправомірної вигоди.

Обшук у цьому провадженні було проведено у кабінеті засудженого одразу після того, як йому передали кошти, які напередодні були отримані іншими особами, поміняні на інші банкноти і привезені у офіс юридичної фірми. Обшук було проведено як невідкладний, без ухвали слідчого судді.

Верховний Суд звернув увагу на те, що навіть якщо орган досудового розслідування володіє інформацією щодо учасників корупційного діяння, орієнтовного часу та місця передання неправомірної вигоди, то спосіб такої передачі чи місце цієї дії не завжди можна вважати точно відомими. Відтак сам розвиток подій для органу досудового розслідування залежить від поведінки учасників передання неправомірної вигоди і правоохоронні органи повинні діяти залежно від розвитку подій в режимі реального часу. Зокрема непередбачуваними можуть бути рух особи, яка отримала неправомірну вигоду, можливість зміни посередника, який її отримує, можливість передачі коштів ще одному посереднику, місце вчинення означених дій тощо.

Таким чином у разі безпосереднього переслідування особи, яка має певну роль в ході передання неправомірної вигоди (співучасник, одержувач, посередник тощо), або ж у разі затримання фігуранта корупційного правопорушення і виникнення реальної загрози подальшого приховання, знищення, переміщення неправомірної вигоди, працівники правоохоронного органу можуть провести невідкладний обшук.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

Прокурора було засуджено за ч. 3 ст. 368 КК, за те, що він у кримінальному провадженні щодо заявника висловив прохання про передачу йому 5 000 грн за ініціювання перед судом призначення заявнику покарання, не пов'язаного з позбавленням волі.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що протокол невідкладного обшуку є недопустимим доказом, оскільки цю слідчу дію було проведено за відсутності дозволу слідчого судді та обставин, визначених ч. 3 ст. 233 КПК.

Апеляційний суд детально та аргументовано проаналізував результати обшуку в контексті його невідкладності з врахуванням ухвали слідчого судді від 14.09.2020 про надання дозволу на проведення обшуку *post factum*.

У розглядуваній справі йдеться про обшук не у житлі чи іншому володінні особи, а в службовому кабінеті прокурора, де він виконував свої службові функції.

Матеріали розглядуваної справи не містять будь-яких відомостей про можливість засудженого розумно розраховувати на використання свого кабінету для приватного життя та/або на збереження конфіденційності в межах службового кабінету, або вирішувати, коли і яким чином надавати до нього доступ.

Отже, обшук службового кабінету не потребував дозволу на його проведення з боку слідчого судді, хоча такий і був наданий у цьому провадженні *post factum*.

Службове приміщення надається для виконання службових обов'язків і доступ до нього визначається іншим регулюванням, яке ґрунтується на міркуваннях, не пов'язаних із захистом приватності осіб, яким таке службове приміщення надане.

Той факт, що обшук було додатково *post factum* перевірено слідчим суддею лише вказує на додаткову перевірку з боку суду на етапі досудового розслідування. Захист мав змогу оскаржити проведений обшук під час розгляду цього провадження у суді і цим правом скористався.

За наведених обставин Верховний Суд не вбачає підстав для визнання недопустимим протоколу обшуку.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 941/1790/20 (провадження № 51-3879км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497027>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили начальника караулу пожежно-рятувальної частини за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту вказувала про недопустимість огляду мобільного телефона засудженого. Стверджувала про порушення права засудженого на захист під час огляду місця події та освідування через нероз'яснення йому прав, у тому числі права на безоплатну правову допомогу.

Зняття інформації з електронних інформаційних систем або їх частин можливе без дозволу слідчого судді, якщо доступ до них не обмежується їх власником, володільцем або утримувачем, або не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту.

Як вбачається з матеріалів справи, інформацію, яка містилася в мобільному телефоні засудженого, досліджено шляхом вмикання телефона та огляду текстових повідомлень у ньому, доступ до яких не був пов'язаний із наданням володільцем відповідного серверу (оператором мобільного зв'язку) доступу до електронних інформаційних систем. Орган досудового розслідування провів огляд предмета – телефона та оформив його відповідним протоколом, який складено з дотриманням вимог кримінального процесуального закону.

У цьому кримінальному провадженні доведеність винуватості засудженого ґрунтується на сукупності доказів, які містяться у відповідних процесуальних документах, на підставі проведених слідчих дій та НСРД, показаннях свідків, висновках експертиз тощо.

Отже, відсутність захисника під час огляду місця події та освідування обвинуваченого не спричиняє недопустимості доказів, отриманих під час цих слідчих дій.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.09.2025 у справі № 601/1913/18 (провадження № 51-58км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025>

Начальник продовольчої служби військової частини обвинувачувався у привласненні військового майна. Суди попередніх інстанцій визнали його невинуватим та виправдали за недоведеністю, що в діях є склад кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 366, ч. 2 ст. 410 КК.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що судом першої інстанції безпідставно визнано недопустимим доказом висновок судової почеркознавчої експертизи через відсутність у матеріалах провадження вільних зразків підпису виправданого, наданих експерту для дослідження.

Як вбачається з матеріалів провадження, слідчий в порядку статей 40, 93 КПК звернувся із запитом до командира військової частини та просив надати йому документи, в яких містяться вільні зразки підпису виправданого для проведення експертизи і такі зразки командуванням частини були йому надані.

Надалі слідчим у справі було призначено судову почеркознавчу експертизу. З висновку судової почеркознавчої експертизи в матеріалах провадження вбачається, що як порівняльний матеріал експерту для дослідження були надані технічні зображення вільних зразків підпису виправданого.

Оскільки вільні зразки підпису виправданого для проведення судової почеркознавчої експертизи були одержані стороною обвинувачення з порушенням процедури, визначеної статтями 160 та 245 КПК, без дозволу слідчого судді, тому суд першої інстанції ухвалою задовольнив клопотання сторони захисту та визнав цей висновок експерта недопустимим доказом.

Відповідно до ч. 1 ст. 159 КПК тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку).

Враховуючи ці вимоги закону, Верховний Суд вказав, що отримання вільних зразків підпису виправданого для проведення судової почеркознавчої експертизи у кримінальному провадженні було здійснено слідчим із дотриманням встановленої законом процедури.

Положення ч. 1 ст. 160 КПК щодо необхідності звернення сторони обвинувачення з клопотанням до слідчого судді для надання тимчасового доступу до речей і документів з метою отримання вільних зразків підпису особи для проведення експертизи можуть бути застосовані у випадку, коли особа, у володінні якої знаходяться ці речі та документи, відмовляється надати їх добровільно на запит слідчого.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.01.2025 у справі № 335/10825/16 (провадження № 51-4643км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124968308>

Двоє осіб обвинувачувались у заволодінні грошовими коштами сільської ради в сумі 103 176,82 грн. Суди попередніх інстанцій визнали невинуватими та виправдали одну особу за ч. 3 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК, та іншу особу - за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 191; ч. 1 ст. 366 КК, на підставі п. 1 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку із недоведеністю їх винуватості у вчиненні кримінальних правопорушень.

У касаційній скарзі прокурор зазначав про те, що суди попередніх інстанцій безпідставно визнали недопустимим доказом висновок комплексної судової будівельно-технічної та товарознавчої експертизи з підстав того, що натурне обстеження об'єкта та контрольні обміри проводилися лише за участю виправданої, без повідомлення та участі іншого виправданого.

Вимоги КПК про проведення у межах кримінального провадження експертиз не містять вказівки про обов'язкове забезпечення участі

органом досудового розслідування та/або експертом учасників кримінального провадження під час здійснення експертного дослідження.

Згідно з положеннями ст. 4 Закону «Про судову експертизу» (у редакції чинній на момент проведення експертного дослідження) незалежність судового експерта та правильність його висновку забезпечується, у тому числі присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи.

Пунктом 3.9 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 визначено, що якщо необхідно провести експертизу (дослідження) на місці події або огляд об'єкта за його місцезнаходженням, орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта) (замовив(ла) дослідження), повинен(на) забезпечити прибуття експерта, безперешкодний доступ до об'єкта, а також належні умови для його роботи, а в разі потреби викликати учасників процесу або інших осіб. У разі неявки осіб чи їх законних представників, що викликалися, у визначений час на місце події або огляду об'єкта дослідження (огляд) проводиться без їх участі, про що зазначається у висновку.

Із вищенаведеного слідує, що виклик учасників кримінального провадження або інших осіб для їхньої участі під час проведення експертом експертного дослідження об'єкта за відсутності іншого регулятивного законодавства, яким передбачено таку обов'язкову участь, є дискреційними повноваженнями органу, який призначив експертизу (слідчий/прокурор), і реалізовується у разі наявності потреби в участі таких осіб.

Проведення експертом натурного обстеження та контрольних обмірів об'єкта експертного дослідження без виклику та участі виправданого не є безумовною підставою для визнання недопустимим доказом висновку експертизи.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.05.2025 у справі № 289/2042/20 (провадження № 51-902км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127744730>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим обвинуваченого та засудили за ч. 1 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі засуджений зазначав, що належність йому та заявниці голосів на записах НСРД не підтверджено експертним шляхом.

Як вбачається з матеріалів провадження, у своїх показаннях, відображених в оскаржуваному вироку, засуджений не заперечує фактів спілкування з заявницею, у тому числі безпосередньо у день події.

У матеріалах кримінального провадження наявний висновок експерта, згідно з яким на аудіо- та відеозаписах диску ознак монтажу та перезапису не виявлено, запис відеозображення та звуку проводився одночасно.

Проведення фоноскопичного дослідження не є обов'язковим у всіх без виключення провадженнях, у яких використовуються НСРД. Якщо сторона обвинувачення не вбачала доцільності для проведення такої експертизи і вважала, що зібраних доказів у цьому провадженні достатньо, то сторона захисту не була позбавлена можливості самостійно ініціювати проведення відповідної експертизи з метою підтвердження своєї позиції.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.01.2025 у справі № 233/4222/17 (провадження № 51-3216км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124718048>

1.4. Негласні слідчі (розшукові) дії: втручання у приватне спілкування, контроль за вчиненням злочину

Місцевий суд визнав обвинуваченого винуватим та засудив за ч. 5 ст. 27 і ч. 4 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захист вважав недопустимим запис розмови, яка відбулася під час зустрічі між засудженим та двома іншими співрозмовниками, оскільки дозволу на проведення НСРД щодо засудженого не було.

Апеляційний суд дійшов правильного висновку, що дозвіл на втручання у приватне спілкування одного зі співрозмовників неunikно поширюється на тих, з ким він спілкується, а тому отримання аналогічних дозволів на всіх можливих співрозмовників об'єкта спостереження не вимагалось, оскільки охоплювалося дозволом на проведення НСРД одного з цих співрозмовників.

Верховний Суд погоджується з таким тлумаченням і вважає цей довід сторони захисту необґрунтованим.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 991/2685/21 (провадження № 51-634км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130598108>

Вироком ВАКС, залишеним без зміни АП ВАКС, визнано суддю місцевого суду винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що правовою основою функціонування системи «Безпечне місто» є Положення про комплексну систему відеоспостереження м. Києва, проте суди не врахували, що отримання відомостей з указаної бази має здійснюватися з дотриманням права на повагу до особистого життя. Наголошує, що детективи НАБУ здійснили несанкціонований і незаконний доступ до вказаної системи, що свідчить про втручання у приватне життя та візуальне спостереження.

Правовою основою функціонування системи «Безпечне місто» є Положення про комплексну систему відеоспостереження міста Києва, затверджене рішенням Київської міської ради від 05.07.2018 № 1195/5259 (далі – Положення), зі змісту якого видно, що:

– комплексна система відеоспостереження м. Києва створена та використовується в інтересах територіальної громади м. Києва (п. 1.2 Положення);

– функціями системи є забезпечення безпечного середовища в м. Києві шляхом обробки даних у системі відповідно до мети створення та функціонування Системи, визначених цим Положенням (п. 2.1 Положення);

– до об'єктів відеоспостереження в м. Києві відносяться об'єкти соціальної, економічної, житлово-комунальної, транспортної, інженерної та іншої інфраструктури м. Києва, а саме, зокрема: майдани, площі, бульвари, проспекти; вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки; тротуари; набережні; автомобільні стоянки та майданчики для паркування транспортних засобів; засоби організації дорожнього руху тощо (п. 3.1 Положення);

– відеоспостереження за об'єктами, зазначеними в п. 3.1 Положення, здійснюється за умови дотримання права на повагу до особистого життя (п. 3.2 Положення);

– користувачами системи є посадові (службові) особи та працівники, визначені в п. 8.1 Положення (зокрема, і працівники правоохоронних органів), які отримують доступ до інформації в системі згідно із цим Положенням.

Відповідно до абз. 3 п. 3 ч. 1 ст. 17 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має безпосередній, у тому числі автоматизований, доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Водночас порядок і випадки здійснення НСРД регламентовано у гл. 21 КПК. Ці слідчі дії можуть проводитися виключно в межах кримінального провадження, у реальному часі, стосовно індивідуально визначених об'єктів чи осіб, на підставі відповідного рішення.

Разом з тим, з огляду на зміст Положення, за призначенням система «Безпечне місто» є відкритою, тобто відомості про її функціонування

оприлюднені, за її допомогою здійснюється фіксування усіх без винятку подій та об'єктів, які перебувають у діапазоні камер, відомості з яких використовуються за необхідністю у різних сферах діяльності як органів влади, місцевого самоврядування, так і правоохоронних органів.

Як видно зі змісту оскаржуваних судових рішень, суди попередніх інстанцій, спростовуючи аналогічні доводи сторони захисту, зауважили, що:

– відомості із системи «Безпечне місто», отримані детективом у порядку ст. 93 КПК та ст. 17 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України», не мають ознак здійснення НСРД;

– під час проведення досудового розслідування у кримінальному провадженні не було таємності й інформація збиралася про минулі події, у той час як здійснення НСРД передбачає збір інформації в режимі реального часу і таємно, що спростовує ототожнення такого способу збору доказів із НСРД та несанкціоноване втручання в особисте життя обвинуваченого і його сім'ї;

– метою збору вже зафіксованої інформації (даних із системи «Безпечне місто») було саме встановлення фактів користування автомобілем, у тому числі певною, особою та його рух, а не безпосередній і безперервний нагляд та негласний контроль за спецсуб'єктами щодо їх пересування, встановлення зустрічей і співрозмовників, способу життя тощо.

Верховний Суд дійшов переконання про необґрунтованість тверджень сторони захисту щодо отримання даних із системи «Безпечне місто» унаслідок несанкціонованого та незаконного доступу до неї.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

Місцевим судом засуджено особу за ч. 3 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок та закрити кримінальне провадження на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з недостатністю доказів винуватості.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що суд апеляційної інстанції необґрунтовано визнав недопустимою постанову про проведення контролю за вчиненням злочину у формі спеціального слідчого експерименту, оскільки вона не містить відомостей про початок і тривалість таких негласних слідчих дій, а також прокурором не викладено вмотивованих, належно обґрунтованих обставин, які свідчать про відсутність під час НСРД провокування особи на вчинення злочину та про застосування спеціальних імітаційних засобів.

Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відсутність в постанові прокурора про контроль за вчиненням злочину вказівки на обставини, що свідчать про відсутність провокування особи на вчинення злочину, а також відомостей про початок і тривалість таких негласних слідчих дій

має наслідком визнання відомостей, отриманих в результаті НСРД, недопустимими. У той же час апеляційний суд не зазначив в своєму рішенні, на підставі якого саме положення КПК він дійшов висновку про недопустимість результатів спірних слідчих дій.

Верховний Суд зазначив, що відповідно до ч. 1 у сукупності з п. 1 ч. 2 ст. 87 КПК недопустимими є докази, отримані внаслідок здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов.

Таким чином, питання зводиться до того, чи означають зазначені судами недоліки змісту постанови, що здійснені НСРД на її підставі здійснені без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов.

Верховний Суд зазначив, що прокурор в постанові, на підставі якої здійснюється контроль за вчиненням злочину, може викласти лише ті обставини, які йому відомі на час її ухвалення. Спірна слідча дія відбувалася після винесення постанови, тому обставини, які склалися на час її проведення, у тому числі ті, що можуть свідчити про провокування до вчинення злочину, не могли бути відомі прокурору до проведення цієї дії і відзначені в постанові.

Тому Верховний Суд не вважає, що вказані судом апеляційної інстанції недоліки у викладенні тексту постанов свідчать про здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов, і вважає помилковим висновок суду про недопустимість отриманих в процесі їх здійснення відомостей.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.02.2025 у справі № 495/263/17 (провадження № 51-6360км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125484392>

Керівник філії банку обвинувачувався у тому, що висловив особі вимогу про передачу йому грошових коштів у сумі 60 000 грн та отримав їх за підписання акта приймання-передачі майнового комплексу між банком та ТОВ. Суди попередніх інстанцій визнали керівника філії невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368-3 КК, та на підставі п.1 ч. 1 ст. 373 КПК виправдали у зв'язку із недоведеністю вчинення ним зазначеного кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що сторона обвинувачення повністю довела винуватість виправданого зібраними під час досудового розслідування доказами.

Суд апеляційної інстанції погодився з висновком місцевого суду про недопустимість як доказу протоколу про результати контролю за вчиненням злочину у формі імітування обстановки злочину на підставі

того, що ця слідча дія була проведена без відповідної постанови прокурора.

Проте колегія суддів Верховного Суду вважає, що апеляційний суд не врахував того, що хоча у постанові прокурора і неправильно визначено назву НСРД як контроль за вчиненням злочину у вигляді спеціального слідчого експерименту, але, за змістом постанови, було надано обсяг повноважень саме на проведення контролю за вчиненням злочину у вигляді імітування обстановки злочину, який і відповідає змісту протоколу за результатами проведення НСРД.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.04.2025 у справі № 727/3170/18 (провадження № 51-2842км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127190232>

Апеляційний суд визнав винуватим і засудив командира взводу роти дорожньо-патрульної служби за ч. 3 ст. 368 КК, за те, що він неодноразово вимагав від свого підлеглого надавати йому щомісячно кошти за лояльне ставлення та двічі одержав від нього неправомірну вигоду.

У касаційній скарзі засуджений зазначав, що в матеріалах провадження відсутня постанова слідчого/прокурора про залучення свідка до конфіденційної співпраці, що, на його думку, свідчить про недопустимість результатів НСРД у кримінальному провадженні.

Згідно з вимогами ч. 1 ст. 275 КПК під час проведення НСРД слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами або залучати цих осіб до проведення НСРД у випадках, передбачених цим Кодексом.

Під конфіденційним співробітництвом у кримінальному провадженні розуміють негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою та на засадах добровільності, конспіративності, які використовуються для вирішення завдань кримінального провадження. Слідчий має право використовувати інформацію, отриману від осіб, з якими встановлено конфіденційне співробітництво, під час проведення НСРД, або залучати їх до проведення таких дій.

Залучення особи до конфіденційного співробітництва є не різновидом НСРД, а лише складовим елементом їх проведення, що вбачається з положень ч. 2 ст. 246 КПК, де перераховуються види НСРД, які можуть проводитись у справах про тяжкі та особливо тяжкі злочини, і є тільки способом їх проведення.

Відсутність у матеріалах справи окремої постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва чи залучення до участі в НСРД як конфідента не свідчить про порушення вимог КПК.

Окрім того, свідок, допитаний судом апеляційної інстанції в судовому засіданні, підтвердив, що добровільно погодився на конфіденційну співпрацю з органами досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.08.2025 у справі № 740/2968/16-к (провадження № 51-400км22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497014>

1.5. Провокація злочину

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначав про провокацію злочину.

Як вбачається з матеріалів провадження, версії щодо походження коштів у засудженого є взаємовиключними. Так, захист стверджував, що кошти передавалися за правову допомогу, яку надавав засуджений, працюючи в адвокатському бюро, і свідка він сприймав як клієнта. Далі йдеться про те, що це були кошти на придбання землі в Литві. Також захист вказував про те, що мала місце провокація злочину.

Якщо сторона захисту стверджує, що має місце провокація злочину, то висунення цієї версії передбачає визнання факту отримання особою неправомірної вигоди. Тобто йдеться про ситуацію, коли дійсно мала місце подія одержання неправомірної вигоди і захист цього факту не заперечує, однак така подія була спровокована правоохоронними органами. Одночасне твердження стороною захисту про те, що особа не отримувала неправомірної вигоди і про те, що мала місце провокація з боку правоохоронних органів, є взаємовиключними.

Про провокацію злочину може йтися тоді, коли правоохоронні органи штучно створили ситуацію з метою спонукати особу до вчинення злочину. Однак якщо правоохоронні органи лише долучилися до фіксації і розслідування на певному етапі розвитку подій, зокрема після подання особою заяви про вчинення злочину, то це свідчить про їх пасивну роль, яка проявилася лише у належній фіксації вчинюваного кримінального правопорушення.

В контексті практики ЄСПЛ сам по собі факт передачі незаконної матеріальної винагороди з відома та під контролем правоохоронних органів не свідчить про провокацію вчинення злочину, а направлений на документування злочинної діяльності.

Як слідує з матеріалів кримінального провадження детективи НАБУ лише долучилися до фіксації протиправної діяльності засудженого після внесення відомостей до ЄРДР.

При цьому судом першої інстанції було з'ясовано дійсність існування кримінального провадження щодо будівельної фірми, про що повідомив свідок, який його і розслідував.

Учасники протиправної діяльності, а саме – засуджений та особа, переконали свідка не просто у наявності дружніх стосунків засудженого із директором ДБР, але й у можливості вплинути на останнього з метою закриття кримінального провадження. Це підтверджують зафіксовані під час НСРД відомості.

Розрив у часі між бесідами фігурантів у цьому провадженні та переданням неправомірної вигоди жодним чином не свідчать про провокацію злочину.

Так само не може свідчити про провокацію той факт, що відомості до ЄРДР були внесені швидко, адже за правилами КПК вони повинні вноситися у день подання заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Відтак Верховний Суд відхиляє доводи сторони захисту про провокацію вчинення злочину.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

1.6. Оцінка доказів, отриманих у результаті проведення НСРД

Суди попередніх інстанцій визнали обвинуваченого винуватим та засудили за ч. 1 ст. 369 КК.

У касаційних скаргах захисник та засуджений стверджували про недопустимість протоколів НСРД через завищену слідчим кваліфікацію злочину, у вчиненні якого підозрювався засуджений.

Прокурор або слідчий вносять відомості до ЄРДР про попередню кваліфікацію кримінального правопорушення на підставі даних, які містяться у заяві про вчинення злочину або повідомленні правоохоронного органу за результатами оперативної діяльності. Визначитись із правильністю кваліфікації дій особи орган досудового розслідування може лише після проведення комплексу слідчих (у тому числі негласних) дій у кримінальному провадженні та їх оцінки у сукупності. Один тільки аналіз норм кримінального закону та дані про службову особу, такі як займана посада, посадова інструкція, функціональні обов'язки та статут, без комплексу інших відомостей, які містяться в зібраних у провадженні доказах, не дають такої можливості слідчому, прокурору.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що відомості в ньому були внесені до ЄРДР на підставі матеріалів правоохоронних

та контролюючих державних органів про виявлення фактів вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних правопорушень за попередньою правовою кваліфікацією ч. 3 ст. 369 КК та в цей же день розпочато досудове розслідування, проведення якого, згідно з постановою заступника начальника відділу розслідування злочинів у сфері господарської та службової діяльності, доручено групі слідчих.

Таким чином, кваліфікація слідчим дій засудженого за ч. 3 ст. 369 КК на початковому етапі досудового розслідування кримінального провадження не є порушенням вимог кримінального процесуального закону чи закону України про кримінальну відповідальність, оскільки такі дані були внесені до ЄРДР на підставі повідомлення правоохоронного органу про вчинення злочину.

За правилами ст. 12 КК діяння, передбачене ч. 3 ст. 369 КК, належить до тяжких злочинів, що з урахуванням вимог ст. 246 КПК давало органу досудового розслідування законні підстави для проведення НСРД у кримінальному провадженні.

Відомості, які були отримані слідчим за результатами зібраних доказів у справі, дали підстави для зміни кваліфікації дій засудженого на ч. 1 ст. 369 КК, що не може свідчити про первинну кваліфікацію його дій з порушенням вимог кримінального та кримінального процесуального законів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.04.2025 у справі № 676/4638/23 (провадження № 51–4083км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127031276>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватою і засудили особу за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала про недопустимість результатів НСРД з тих мотивів, що в протоколах відсутні ідентифікуючі ознаки спеціальних технічних засобів, які використовувалися під час слідчих дій.

Згідно із ч. 1 ст. 246 КПК відомості про факт і методи проведення НСРД не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Вичерпний перелік відомостей (на час судового розгляду), що є державною таємницею, визначено Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, затвердженим наказом СБУ від 12.08.2005 № 440, за змістом пунктів 4.5.1, 4.5.6 якого до державної таємниці належать відомості про номенклатуру, фактичну наявність спеціальних технічних засобів чи спеціальної техніки, устаткування, апаратури, приладів, пристроїв, програмного забезпечення, препаратів та інших виробів, призначених (спеціально розроблених, виготовлених, запрограмованих або пристосованих) для негласного отримання інформації, що розкривають найменування, принцип дії чи експлуатаційні характеристики технічних

засобів розвідки, спеціальних технічних засобів чи спеціальної техніки, призначених для здійснення та забезпечення оперативно-розшукової, контррозвідувальної чи розвідувальної діяльності, володіння якими дає змогу зацікавленій стороні впливати на її результати, що створює загрозу національним інтересам і безпеці.

Верховний Суд звернув увагу на те, що право на обмеження розкриття в кримінальному провадженні відомостей, визначених ст. 246 КПК, обумовлено належністю їх до державної таємниці та потребою зберігати таємні методи розслідування злочинів.

Отже, не суперечить положенням КПК незазначення відомостей щодо назви спеціальної техніки та порядку її застосування в ході НСРД стосовно обвинуваченого з огляду на те, що такі відомості призначено для негласного отримання інформації, є державною таємницею і стосуються не тільки цього кримінального провадження, їх розголошення без належних та обґрунтованих підстав загрожує національним інтересам і безпеці, поняття та ознаки яких визначено в Законі «Про національну безпеку України».

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.09.2025 у справі № 601/1913/18 (провадження № 51-58км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025>

Місцевим судом засуджено старшого інспектора поліції за ч. 3 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок та закрити кримінальне провадження. Зокрема, суд апеляційної інстанції визнав недопустимими результати проведених НСРД, оскільки вважав ці докази похідними від ухвал слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД та постанов прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину, які він визнав недопустимими.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що суд апеляційної інстанції необґрунтовано визнав недопустимими докази, отримані на підставі процесуальних документів, прийнятих під час досудового розслідування слідчими на тій підставі, що в матеріалах провадження відсутні постанови про призначення групи слідчих або доручення про здійснення досудового розслідування відповідними слідчими.

Оцінювати з погляду допустимості можна лише докази, тобто фактичні дані, на підставі яких встановлюються наявність чи відсутність фактів та обставин, важливих для ухвалення рішення. Самі по собі процесуальні рішення, такі як постанови і доручення, ухвалені під час досудового розслідування, судові рішення, витяги з ЄРДР, а також змагальні документи (клопотання, заяви, скарги тощо) не можуть оцінюватися з погляду допустимості, оскільки не є доказами у значенні ст. 84 КПК.

Таким чином, висновок суду щодо недопустимості ухвал слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД та постанов прокурора про проведення

контролю за вчиненням злочину не ґрунтуються на положеннях процесуального закону і суперечать судовій практиці.

Оскільки правила допустимості доказів не застосовні до цих рішень, результати НСРД не можуть бути визнані недопустимими як їх «плоди».

Відповідно до ч. 1 ст. 87 КПК недопустимими визнаються докази, «здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини». Хоча обговорювані рішення є правовою підставою для проведення слідчої дії, не є інформацією, на яку посилається це положення закону, тому докази, отримані в результаті слідчої дії, не можуть вважатися похідними від рішення про її проведення в значенні ч. 1 ст. 87 КПК. Таким чином, Верховний Суд вважає хибним висновок апеляційного суду про недопустимість цих рішень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.02.2025 у справі № 495/263/17 (провадження № 51-6360км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125484392>

Командир роти батальйону патрульної поліції був визнаний винуватим та засуджений за ч. 2 ст. 369-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначав, що результати НСРД є недопустимими доказами, оскільки ухвали суду, на підставі яких ці дії були проведені, не було відкрито стороні захисту. Прокурором не вживались належні заходи для розсекречення ухвал апеляційного суду, які стали підставою для проведення НСРД, що призвело до неможливості їх дослідити у зв'язку зі знищенням.

Ухвали слідчого судді, які надають дозвіл на проведення відповідних НСРД, хоча і не є самі по собі доказами, що стосуються предмету доказування у значенні ст. 91 КПК, однак є документами, які мають довести, що НСРД проводилися на підставі відповідних дозволів. Ці документи повинні досліджуватися під час розгляду справи у суді першої інстанції з метою оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД. Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, що спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали процесуальною підставою для проведення НСРД і яких немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм ст. 290 КПК.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, прокурор звернувся до відповідного апеляційного суду з клопотанням про розсекречення ухвал про надання дозволу на проведення НСРД у 2020 році, однак отримав відмову через недоліки в оформленні клопотання.

Попри клопотання сторони захисту про відкриття цих ухвал, наступного разу прокурор звернувся з відповідним клопотанням до апеляційного

суду лише в 2022 році після того, як ці ухвали були знищені 24.02.2022 у зв'язку з введенням воєнного стану на території України.

Верховний Суд не погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, що така поведінка сторони обвинувачення свідчить про вжиття стороною обвинувачення всіх необхідних та своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення ухвал. Отже, сторона обвинувачення не виконала свій обов'язок довести допустимість НСРД.

Оскільки суди попередніх інстанцій визнали результати НСРД допустимими доказами і ґрунтували на них свої висновки, Верховний Суд вважає це істотним порушенням кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 524/3696/20 (провадження № 51-1918км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130456918>

Начальник слідчого відділення поліції обвинувачувався в тому, що вимагав та отримав від особи неправомірну вигоду за непритягнення останньої до кримінальної відповідальності за ст. 185 КК. Суди попередніх інстанцій визнали начальника слідчого відділення невинуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, та виправдали у зв'язку з недоведеністю, що в його діянні є склад кримінального правопорушення. Основною підставою для ухвалення виправдувального вироку стало визнання судом постанови прокурора про контроль за вчиненням злочину та протоколів за результатами проведення НСРД, а також похідних від них недопустимими доказами на підставах порушення прокурором положень ст. 290 КПК, оскільки останній не розсекретив та не відкрив стороні захисту відповідних процесуальних документів, якими санкціоновано проведення вказаних заходів.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що зібрані у кримінальному провадженні докази обвинувачення є достатніми для доведення винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення НСРД стосовно виправданого під час досудового розслідування та його завершення не були в розпорядженні сторони обвинувачення, оскільки перебували з відповідними грифами секретності та були розсекречені після відкриття матеріалів кримінального провадження в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, та після направлення обвинувального акта до суду. У зв'язку із цим ухвали слідчого судді були надані стороною обвинувачення безпосередньо під час судового розгляду і досліджені в судовому засіданні.

Разом з тим, місцевим судом належним чином не враховано, що прокурор не є самостійним суб'єктом розсекречення матеріалів. Він зобов'язаний звернутися з відповідним клопотанням до експертної

комісії з питань таємниць, яка й приймає рішення про розсекречення. Це питання комісія вирішує з урахуванням державних інтересів щодо збереження інформації у таємниці. Тільки після розсекречення таких процесуальних документів про дозвіл на проведення НСРД прокурор може долучити їх до матеріалів кримінального провадження у встановленому КПК порядку. Якщо ж комісія приймає рішення про неможливість їх розсекречення, оскільки воно може завдати шкоди державним інтересам, то, відповідно, їх відкриття стороні захисту в порядку ст. 290 КПК є неможливим.

Тобто, на противагу обов'язку сторони обвинувачення до моменту направлення обвинувального акта до суду розкрити всі докази, пов'язані зі справою, шляхом надання доступу до матеріалів справи, може виникнути ситуація, за якої надання певних матеріалів на цій стадії є неможливим з огляду на державні інтереси щодо збереження певної інформації у таємниці.

Отже, місцевий суд не врахував, що докази у вигляді результатів НСРД повинні бути відкриті стороні захисту у порядку, визначеному ст. 290 КПК, однак процесуальні документи, в тому числі ухвали слідчого судді, про дозвіл на проведення НСРД у виключних випадках можуть бути надані й під час розгляду справи в суді. Невідкриття таких процесуальних документів до моменту передачі кримінального провадження до суду не може бути безумовною підставою для визнання результатів НСРД недопустимими доказами.

Якщо відповідні документи будуть надані суду, що розглядає кримінальне провадження, суд на основі оцінки доказів у їх сукупності, а також з урахуванням процесуальних підстав для проведення НСРД, та з урахуванням позицій сторін, в тому числі – позиції сторони захисту, може прийняти рішення про їх допустимість.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 18.12.2025 у справі № 459/2471/16-к (провадження № 51-833км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132829319>

Місцевий суд визнав винуватими і засудив обвинувачену за ч. 2 ст. 190, ч. 1 ст. 368 КК та обвинуваченого за ч. 2 ст. 190, ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок, а кримінальне провадження закрит на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості осіб і вичерпанням можливості їх отримати. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про те, що оперуповноважений, який є чоловіком заявника та свідка, не мав права брати участь у цьому кримінальному провадженні при проведенні слідчих (розшукових) дій та НСРД, оскільки на оперативних працівників поширюються не тільки права, а й обов'язки та обмеження, передбачені ст. 77 КПК.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що апеляційний суд безпідставно визнав здійснення ряду слідчо-оперативних дій оперуповноваженим, який перебуває у родинних стосунках із заявницею (свідком), обставиною, яка свідчить про недопустимість доказів, як отриманих з порушенням вимог КПК.

Положення ст. 77 КПК прямо не поширюються на оперативних працівників. Верховний Суд не виключає, що за певних обставин участь у розслідуванні оперативного працівника, який є родичем або близькою особою іншого учасника процесу може поставити під сумнів об'єктивність розслідування. Однак Верховний Суд не вбачає таких підстав в обставинах цього провадження.

Під час провадження оперуповноваженим було вручено повістки, надані зразки спеціальної хімічної речовини, якою були помічені грошові кошти, проведено огляд мобільного телефону, вилученого у підозрюваного, а також складено протокол за результатами здійснення НСРД. Всі ці дії оперуповноваженого носили технічний характер і не спрямовували розслідування справи. Правильність складених ним протоколів сторона захисту мала можливість перевірити.

Верховний Суд вважає, що участь під час досудового розслідування цього кримінального провадження чоловіка заявника та свідка, який є оперуповноваженим та проводив слідчі (розшукові) дії і брав участь при проведенні НСРД, не свідчить про порушення вимог КПК, у тому числі не слугує підставою для визнання документів, складених оперуповноваженим, недопустимими доказами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.03.2025 у справі № 758/13354/16-к (провадження № 51-5086км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126502980>

Місцевий суд визнав старшого інспектора поліції винуватим та засудив за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що апеляційний суд необґрунтовано визнав недопустимими докази, отримані в результаті проведення НСРД, які проводились на підставі ухвал апеляційного суду, тому що їх не було відкрито стороні захисту відповідно до положень ст. 290 КПК.

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, не було відкрито стороні захисту на стадії досудового розслідування з тієї причини, що їх не було у розпорядженні сторони обвинувачення, вони можуть бути відкриті під час розгляду справи у суді за умови своєчасного вжиття прокурором всіх необхідних заходів для їх отримання.

У кожному конкретному випадку розкриття стороні захисту процесуальних документів, які стали правовою підставою

для проведення НСРД, поза часовими межами, визначеними ст. 290 КПК, необхідно встановити, що сторона захисту могла реалізувати своє право на розгляд справи в судовому засіданні з дотриманням принципу змагальності. Суд має забезпечити стороні захисту достатній час і реальну можливість ефективно здійснювати захист та наводити під час судового розгляду свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД.

У цьому провадженні сторона обвинувачення надала обвинуваченому спірні ухвали слідчого судді 05.03.2018. Вирок у цій справі було ухвалено судом першої інстанції 12.11.2021, тобто більш ніж через 3 роки після ознайомлення обвинуваченого з цими ухвалами. Таким чином, сторона захисту мала достатній час і можливості для того, щоб вивчити ці документи і надати заперечення щодо допустимості результатів НСРД. Доводи сторони захисту в судах першої і апеляційної інстанції свідчать про те, що вона повною мірою скористалася цими можливостями і не містять посилань на будь-які перешкоди для ефективного захисту, зумовлені запізнілим відкриттям цих матеріалів.

За таких обставин Верховний Суд не вважав, що обставини відкриття ухвал слідчого судді про дозвіл на НСРД можуть бути підставою для визнання результатів цієї слідчої дії недопустимими доказами.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.02.2025 у справі № 495/263/17 (провадження № 51-6360км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125484392>

Місцевий суд визнав осіб винуватими і засудив за ч. 2 ст. 190, ч. 1 ст. 368 КК та за ч. 2 ст. 190, ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував цей вирок, а кримінальне провадження закрит на підставі п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із невстановленням достатніх доказів для доведення винуватості осіб в суді і вичерпанням можливості їх отримати.

У касаційній скарзі прокурор вказував, що суд апеляційної інстанції дійшов необґрунтованого висновку про недоведеність обвинувачення, оскільки безпідставно визнав відсутність доручення прокурора на проведення НСРД оперативним підрозділом обставиною, яка свідчить про недопустимість доказів, як отриманих з порушенням вимог КПК.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що до проведення НСРД залучалися співробітники оперативного підрозділу, зокрема із метою застосування технічних засобів, що належить до їхніх службових повноважень та узгоджується з вимогами закону. Відсутність у матеріалах провадження процесуального рішення про залучення зазначеного оперативного підрозділу до НСРД не є істотним порушенням кримінального процесуального закону, яке б спричинило визнання недопустимими всіх протоколів, складених за результатами їхнього проведення.

Крім того, у матеріалах цього провадження міститься постанова прокурора про проведення контролю за вчиненням злочину у формі імітування обстановки злочину, у якій прокурор доручив оперативним співробітникам проведення контролю за вчиненням злочину у формі імітування.

Згідно з листом міської прокуратури встановлено, що всі документи, які були засекречені під час досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні, знищені під час повномасштабного вторгнення рф у 2022 році.

За таких обставин відсутність у матеріалах провадження процесуального рішення про залучення зазначеного оперативного підрозділу до проведення НСРД не є істотним порушенням кримінального процесуального закону, яке б спричинило визнання недопустимими всіх протоколів, складених за результатами їхнього проведення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.03.2025 у справі № 758/13354/16-к (провадження № 51-5086км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126502980>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 369-2 КК.

У касаційній скарзі захисник вказував про порушення складання протоколів НСРД внаслідок того, що вони складені не слідчим, а оперуповноваженим. Стверджував про невідображення в протоколах НСРД ходу його проведення та відомостей про осіб, які були залучені.

Верховний Суд встановив, що постановою прокурора контроль за проведенням та власне проведення спеціального слідчого експерименту було доручено слідчому, а технічне забезпечення проведення НСРД доручено управлінню СБУ.

Судами попередніх інстанцій було встановлено, що в кожному з наявних в матеріалах справи протоколів про проведення НСРД оперуповноважені зазначали, що діють на виконання доручення слідчого територіального управління ДБР.

НСРД у цьому провадженні здійснювалися у виді аудіо- та відеоконтролю осіб, результати їх проведення зафіксовані на відповідних носіях інформації у вигляді аудіо- та відеозаписів. Складені оперативними працівниками протоколи містять текстове відтворення змісту відповідних розмов, відомості про вид та реєстраційний номер носія інформації, а також найменування досліджуваних електронних файлів. При цьому дані про властивості файлу містяться безпосередньо на носіях інформації.

Суд першої інстанції при вирішенні питання про допустимість таких протоколів обґрунтовано послався на практику Верховного Суду, відповідно до якої, якщо результати проведення НСРД зафіксовані на оптичних носіях, долучених до протоколів, та викладені в окремих процесуальних документах, в яких детально наведено зміст розмов, такі протоколи НСРД складені з дотриманням вимог процесуального закону. Таким чином, судом було констатовано, що ці протоколи складені відповідно до вимог процесуального закону. З цим висновком погоджується суд касаційної інстанції.

При цьому окремі недоліки в складанні протоколів, зокрема, відсутність даних про особу, яка проводила НСРД, часу їх закінчення, маршрут особи, на яку встановлено спеціальне обладнання для спостереження, не свідчать про недопустимість протоколів.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 13.11.2025 у справі № 461/2470/21 (провадження № 51-3449км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131853059>

Вироком ВАКС, залишеним без зміни АП ВАКС, суддю місцевого суду визнано винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначав, що матеріали цивільної справи про визнання необґрунтованими активів та стягнення їх у дохід держави є недопустимим доказом, адже фактично такий доказ отримали детективи НАБУ до внесення відомостей до ЄРДР, а також з порушенням положень ст. 88-1 КПК.

Відповідно до ч. 1 ст. 88-1 КПК докази, отримані від відповідача у позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, не можуть бути використані на підтвердження винуватості підозрюваного, обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень.

Як зазначив суд першої інстанції у вироку, досліджені в ході судового розгляду матеріали є додатками до цивільного позову, тобто не є доказами, отриманими від відповідача в позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Разом з тим суд зауважив, що доступ до наведених матеріалів цивільної справи детектив отримав у порядку, визначеному кримінальним процесуальним законом.

Суд апеляційної інстанції, перевіряючи вирок у порядку апеляційної процедури, погодився з наведеними висновками суду першої інстанції. Водночас, спростовуючи доводи апеляційної скарги захисника в цій частині, він зазначив, що матеріали судової справи, які містять копію позовної заяви Держави в особі САП до обвинуваченого про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави і додатки до неї, орган досудового розслідування отримав у порядку

тимчасового доступу до речей і документів на підставі ухвали слідчого судді ВАКС, а тому ці документи не є доказами, отриманими безпосередньо від відповідача в позовному провадженні у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, і не суперечать положенням ч. 1 ст. 88-1 КПК.

При цьому суд апеляційної інстанції зауважив, що підставою для внесення відомостей у ЄРДР та відкриття кримінального провадження була саме службова записка детектива НАБУ, в якій зазначено адреси об'єктів нерухомості з посиланням на рішення ВАКС щодо визнання активів необґрунтованими, а не позиція сторони відповідача в наведеній цивільній справі, до того ж саме рішення, постановлене в порядку цивільного судочинства, не було покладено в основу вироку внаслідок різних критеріїв доказування, передбачених КПК та Цивільним процесуальним кодексом України.

Отже, оскільки докази, отримані з матеріалів цивільної справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, є додатками до цивільного позову і не стосуються доказів відповідача в позовному провадженні, доступ до цих матеріалів детектив НАБУ отримав на підставі ухвали слідчого судді в порядку гл. 15 КПК саме в ході досудового розслідування (тобто після внесення відомостей до ЄРДР) та суди попередніх інстанцій надали належну оцінку доводам сторони захисту щодо недопустимості таких доказів, то, на думку Верховного Суду, відсутні підстави для задоволення касаційної скарги захисника в цій частині.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

Вироком ВАКС, залишеним без зміни Ап ВАКС, визнано суддю місцевого суду винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначав, що детективу НАБУ було відмовлено в задоволенні клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів, які перебували у володінні банківських установ. Проте, ігноруючи зміст цих рішень, детектив НАБУ та прокурор САП склали й надали Директору НАБУ запити стосовно банківських рахунків обвинуваченого, дані яких можна було отримати лише в порядку тимчасового доступу до речей і документів.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 17 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» Національному бюро та його працівникам для виконання покладених на них обов'язків надається право на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних

та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом «Про банки і банківську діяльність» з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 62 Закону «Про банки і банківську діяльність» інформація щодо юридичних та фізичних осіб, що становить банківську таємницю, розкривається банками, зокрема, НАБУ, на запити щодо банківських рахунків клієнтів та операцій, проведених на користь чи за дорученням клієнта, у тому числі операцій без відкриття рахунків, а саме відомості на конкретно визначену дату або за конкретний проміжок часу та стосовно конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи – підприємця про: наявність рахунків, номери рахунків, залишок коштів на рахунках, операції списання з рахунків та/або зарахування на рахунки, призначення платежу, ідентифікаційні дані контрагента (для фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові, ідентифікаційний номер платника податку; для юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), номер рахунку контрагента та код банку контрагента.

Як видно зі змісту оскаржуваних судових рішень, відомості від банківських установ здобули детективи НАБУ на підставі рішень т.в.о. директора НАБУ, погоджених прокурором САП, що, на переконання Верховного Суду, цілком узгоджується з наведеними вище положеннями законодавства України.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

1.7. Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування

Суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК за обвинуваченням особи у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 368 КК, у зв'язку із тим, що після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК.

У касаційній скарзі сторона обвинувачення вказувала, що ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування була постановлена з істотним порушенням вимог КПК, про що прокурором зазначалося в письмових запереченнях на цю ухвалу.

Сторони кримінального провадження мають можливість оспорити обґрунтованість ухвали слідчого судді, про яку йдеться у цій справі, що, власне, і було зроблено прокурором під час підготовчого судового засідання відповідно до ч. 3 ст. 309 КПК. Суд зобов'язаний належним чином розглянути ці заперечення та прийняти рішення по суті питання, ґрунтуючись на власній оцінці обставин провадження. У цьому провадженні цього зроблено не було.

Суд, який розглядає провадження по суті, повинен розглянути усі заперечення сторін, в тому числі й на ухвали слідчих суддів, які не підлягають окремому апеляційному оскарженню під час досудового розслідування. Саме таку процедуру з висловлення незгоди із відповідними ухвалами слідчих суддів передбачено ч. 3 ст. 309 КПК. Суд, який розглядає незгоду сторони із ухвалою слідчого судді, постановленою під час досудового розслідування, яка не підлягає самостійному апеляційному оскарженню, має повну судову дискрецію і може не погодитися із рішенням, постановленим слідчим суддею.

Покликання суду на те, що ухвала слідчого судді набула законної сили і кримінальним процесуальним законом не передбачено процедури її оскарження, безпосередньо суперечить положенням ч. 3 ст. 309 КПК. Вочевидь законодавець, передбачаючи можливість висловлення незгоди під час підготовчого засідання в суді із тими ухвалами, які під час досудового розслідування не підлягають самостійному оскарженню, передбачив таку форму судового контролю, реалізація якої можлива лише шляхом самостійної оцінки судом тієї ухвали слідчого судді, з якою висловлена незгода.

Отже, за наявності достатніх підстав (заперечень сторони у провадженні) вирішення питань щодо обґрунтованості і законності ухвали слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування, яка не підлягає окремому апеляційному оскарженню, належить до дискреційних повноважень суду, який розглядає кримінальне провадження по суті, й саме цей суд повинен з урахуванням усіх процесуальних можливостей перевірити та визначити, підставно ухвалено таке рішення слідчим суддею, чи ні, з наведенням відповідних мотивів своїх висновків.

Таким чином, місцевий суд повинен належним чином перевірити доводи прокурора щодо незгоди із ухвалою слідчого судді, якою було скасовано постанову слідчого про зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.04.2025 у справі № 127/15521/24 (провадження № 51-231км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126693846>

Ухвалою слідчого судді надано тимчасовий доступ до рішень сесії, протоколів голосування, протоколів засідання комісії, проектів землеустрою

з виготовлення технічної документації щодо земельних ділянок, які є у розпорядженні селищної ради. Селищний голова оскаржив цю ухвалу в апеляційному порядку. Суддя апеляційного суду відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою через те, що така ухвала слідчого судді не підлягає оскарженню під час досудового розслідування.

У касаційній скарзі селищний голова зазначав, що ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, адже у разі вилучення документів селищна рада не може здійснювати свою діяльність відповідно до визначених законом повноважень. Зокрема, вилучення оригіналів документації щодо земельних ділянок призведе до неможливості здійснювати органом місцевого самоврядування свою діяльність в частині забезпечення реалізації прав фізичних та юридичних осіб у сфері земельних відносин та суттєво обмежить проведення претензійно-позовної роботи.

Положеннями ст. 309 КПК визначено вичерпний перелік ухвал слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Зокрема, п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК передбачена можливість оскаржити ухвалу про тимчасовий доступ до речей та документів, що посвідчують користування правом на здійснення підприємницької діяльності, або інших, за відсутності яких фізична особа-підприємець чи юридична особа позбавляються можливості здійснювати свою діяльність.

Таким чином, якщо вилучені документи не впливають на можливість цих осіб здійснювати підприємницьку діяльність, то ухвала слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів оскарженню в апеляційному порядку не підлягає.

У цьому провадженні слідчий суддя, керуючись ст. 163 КПК, надав дозвіл на тимчасовий доступ до оригіналів рішень сесій, протоколів голосування, протоколів засідання комісій, проектів землеустрою окремих земельних ділянок, оскільки вони містять інформацію на підтвердження протиправних дій щодо незаконного вибуття земель із державної власності.

У касаційній скарзі не наведено переконливих доводів того, що документи, до яких надано тимчасовий доступ, є правовстановлюючими або фінансовими (пов'язаними з можливістю здійснювати розрахунки), тобто такими, вилучення яких може призвести до зупинки діяльності органу місцевого самоврядування.

Відмова апеляційного суду у відкритті апеляційного провадження на рішення слідчого судді, окреме оскарження якого на цій стадії законом не передбачене, не є свідченням обмеження доступу до правосуддя.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 01.04.2025 у справі № 463/9168/23 (провадження № 51-2010км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126431797>

Ухвалою слідчого судді задоволено клопотання старшого слідчого, подане в межах здійснення досудового розслідування кримінального провадження, та надано дозвіл на проведення позапланової виїзної документальної ревізії.

Ухвалою апеляційного суду закрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою ДСГП на ухвалу слідчого судді місцевого суду, оскільки апеляційна скарга подана на судові рішення, яке відповідно до ст. 309, 392 КПК не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

У касаційній скарзі представник ДСГП вказував, що слідчий суддя ухвалив рішення, яке не передбачене кримінальним процесуальним законом, а тому суд апеляційної інстанції повинен був переглянути таку ухвалу слідчого судді в апеляційному порядку.

Згідно з висновком, який міститься в постанові ВП ВС від 23.05.2018 у справі № 243/6674/17-к, апеляційні суди зобов'язані відкривати апеляційне провадження за скаргами на ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення позапланових перевірок.

Предметом перегляду вказаного касаційного провадження є ухвала суду апеляційної інстанції, якою закрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою на ухвалу слідчого судді місцевого суду, якою надано дозвіл на проведення позапланової виїзної документальної ревізії, оскільки ця ухвала слідчого судді, за висновками апеляційного суду, відповідно до ст. 309, 392 КПК не підлягає оскарженню в апеляційному порядку.

Враховуючи зазначений висновок ВП ВС та обставини цього кримінального провадження, Верховний Суд дійшов висновку, що така ухвала апеляційного суду підлягає скасуванню із призначенням нового розгляду в суді апеляційної інстанції.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.09.2025 у справі № 309/332/25 (провадження № 51-1907км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130138610>

Слідчий суддя ВАКС відмовив у задоволенні скарги захисників підозрюваного на постанову детектива НАБУ про зупинення досудового розслідування. Суддя АП ВАКС відмовила у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою захисника з тих підстав, що вона подана на рішення, яке не підлягає апеляційному оскарженню.

У касаційній скарзі захисник зазначав, що оскільки рішення слідчого судді порушує право підозрюваного на справедливий судовий розгляд, суддя апеляційної інстанції неправомірно відмовила у відкритті апеляційного провадження.

За ч. 3 ст. 392 КПК в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали слідчого судді у випадках, визначених цим Кодексом, а положення статей 307, 309 КПК встановлюють перелік таких ухвал.

Інші ухвали слідчого судді, які не входять до визначеного переліку, оскарженню не підлягають і заперечення проти них можуть бути надані під час підготовчого провадження в суді (ч. 3 ст. 309 КПК).

Можливість апеляційного оскарження під час досудового розслідування ухвали слідчого судді про відмову в задоволенні скарги на постанову детектива про зупинення досудового розслідування вказаними вимогами кримінального процесуального закону не передбачена.

За приписами ч. 4 ст. 399 КПК суддя-доповідач апеляційного суду відмовляє у відкритті провадження лише, якщо апеляційна скарга подана на судове рішення, яке не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, або судове рішення оскаржене виключно з підстав, з яких воно не може бути оскарженим згідно з положеннями ст. 394 цього Кодексу.

Як вбачається з наявних у провадженні матеріалів, слідчий суддя відмовив у задоволенні скарги захисника підозрюваного на постанову детектива НАБУ про зупинення досудового розслідування. Зазначене рішення слідчий суддя постановив у межах своєї компетенції в порядку п. 2 ч. 1 ст. 303 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.09.2025 у справі № 991/1681/25 (провадження № 51-1343км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130025807>

Слідчий суддя скасував постанову старшого слідчого про зупинення досудового розслідування та оголошення підозрюваного у розшук. Апеляційний суд повернув апеляційну скаргу представнику потерпілої з тих підстав, що потерпіла чи її представник в суді першої інстанції не заявляли будь-яких вимог, тому позбавлені права на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді.

У касаційній скарзі представник потерпілої стверджував, що ухвала слідчого судді стосується інтересів потерпілої, а тому може бути нею оскаржена.

У цьому кримінальному провадженні особу визнано потерпілою, а тому наявність вказаного статусу згідно з положеннями п. 7 ч. 1 ст. 56 КПК дозволяє їй протягом кримінального провадження реалізувати своє право на оскарження рішення, дії чи бездіяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому КПК.

Пункт 7 ч. 1 ст. 393 КПК визначає, що апеляційну скаргу має право подати потерпілий або його законний представник чи представник – у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції. Водночас правила ст. 306 КПК регламентують порядок розгляду скарги, визначеної ст. 303 КПК, яка розглядається за обов'язкової участі особи, яка її подала, та суб'єкта, рішення, дія чи бездіяльність якого оскаржуються.

У цьому провадженні слідчий суддя розглядав скаргу захисника в інтересах підозрюваної, а потерпіла не брала участі у судовому засіданні. Однак постановлене слідчим суддею рішення, яким скасовано постанову слідчого про зупинення досудового розслідування та оголошення підозрюваної в розшук, впливає на перебіг строку досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні, а тому вочевидь стосується інтересів потерпілої.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.09.2025 у справі № 947/9607/25 (провадження № 51-1492км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130552422>

2. Судовий розгляд корупційних кримінальних правопорушень

2.1. Підсудність. Визначення складу суду та недопустимість повторної участі судді

Директор державного підприємства та начальник цеху цього підприємства обвинувачувались у тому, що, діючи за попередньою змовою та зловживаючи своїм службовим становищем, здійснили розтрату чужого майна. Обвинувачених визнано винуватими та засуджено за ч. 5 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що кримінальне провадження розглянуто неуповноваженим судом, оскільки справа була передана з суду загальної юрисдикції до ВАКС без рішення Верховного Суду.

Обвинувальний акт у кримінальному провадженні надійшов до місцевого суду із САП 11.12.2018.

У підготовчому судовому засіданні 09.10.2019 місцевий суд задовольнив клопотання прокурора про передачу кримінального провадження відповідно до п. 20-2 Перехідних положень КПК для розгляду за підсудністю до ВАКС в зв'язку з набранням чинності Законом від 18.09.2019 № 100-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо початку роботи Вищого антикорупційного суду».

АП ВАКС ухвалою від 20.01.2020 відмовила стороні захисту в задоволенні клопотання про направлення цього провадження до місцевого суду.

На обґрунтування свого рішення АП ВАКС зазначила, що органом досудового розслідування обвинуваченим інкримінується розтрата чужого майна шляхом зловживання службовим становищем, що завдало шкоди у розмірі 56 227 029 грн і є особливо великим розміром. Тобто за суб'єктивним складом та складом кримінального правопорушення це провадження підсудне ВАКС відповідно до ч. 1 ст. 33-1 КПК, примітки ст. 45 КК та п. 2 ч. 5 ст. 216 КПК.

Таке рішення суду апеляційної інстанції відповідає вимогам закону і є правильним.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.09.2025 у справі № 161/19903/18 (провадження № 51-2869км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130683493>

Керуюча відділенням філії банку обвинувачувалась у заволодінні грошовими коштами банку у великому розмірі. Суди попередніх інстанцій визнали винуватою та засудили обвинувачену за ч. 4 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що після заміни суду місцевий суд не розпочав судовий розгляд спочатку.

Відповідно до ч. 2 ст. 319 КПК суд вмотивованою ухвалою може прийняти рішення про відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд з початку та здійснювати повторно всі або частину процесуальних дій, які вже здійснювалися під час судового розгляду до заміни судді, якщо таке рішення не може негативно вплинути на судовий розгляд та за умови дотримання таких вимог: 1) сторони кримінального провадження, потерпілий не наполягають на новому проведенні процесуальних дій, які вже були здійсненні судом до заміни судді; 2) суддя, що замінив суддю, який вибув, ознайомився з ходом судового провадження та матеріалами кримінального провадження, наявними в розпорядженні суду, згоден з прийнятими судом процесуальними рішеннями і вважає недоцільним нове проведення процесуальних дій, що вже були проведені до заміни судді. У випадку, передбаченому цією частиною, докази, що були досліджені під час судового розгляду до заміни судді, зберігають доказове значення та можуть бути використані для обґрунтування судових рішень.

У розглядуваній справі з дотриманням вказаних положень ч. 2 ст. 319 КПК судом першої інстанції було постановлено ухвалу, згідно з якою цей суд встановив відсутність необхідності повторно розпочинати судовий розгляд провадження спочатку та здійснювати повторно процесуальні дії, вчинені до заміни головуєчого судді. До того ж у судовому засіданні сторона захисту (як засуджена, так і захисник) та сторона обвинувачення вважали за можливе продовжити судовий розгляд, а не розпочинати його спочатку. Позиція вказаних учасників кримінального провадження також відображена безпосередньо у тексті ухвали місцевого суду. Отже, порушення положень ч. 2 ст. 319 КПК відсутні.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.04.2025 у справі № 172/689/18 (провадження № 51-16км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126843787>

У касаційній скарзі захисник зазначав про те, що ухвала судді АП ВАКС постановлена незаконним складом суду, оскільки автоматизований розподіл скарги на ухвалу слідчого судді ВАКС відбувся з порушенням вимог ч. 3 ст. 35 КПК, пункту 4.1. Зasad використання автоматизованої системи документообігу в АП ВАКС.

Визначення судді (запасного судді, слідчого судді), а в разі колегіального розгляду – судді-доповідача для розгляду конкретного провадження здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною

системою та/або її окремою підсистемою (модулем) під час реєстрації відповідних матеріалів, скарги, клопотання, заяви чи іншого процесуального документа за принципом випадковості та в хронологічному порядку з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження на кожного суддю, заборони брати участь у перевірці вироків та ухвал для судді, який брав участь в ухваленні вироку або ухвали, про перевірку яких порушується питання (крім перегляду за нововиявленими обставинами), перебування суддів у відпустці, відсутності у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відрядженням, а також інших передбачених законом випадків, через які суддя не може здійснювати правосуддя або брати участь у розгляді судових справ. Після визначення судді (запасного судді, слідчого судді) або судді-доповідача для конкретного судового провадження не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи та/або її окремої підсистеми (модуля), крім випадків, установлених законом (ч. 3 ст. 35 КПК).

Пунктом 4.1. Глави 4 Розділу II Зasad використання автоматизованої системи документообігу в АП ВАКС, затверджених рішенням зборів суддів АП ВАКС від 03.09.2019 № 5, передбачено, що апеляційні скарги на ухвали слідчих суддів, які надійшли до АП ВАКС у межах одного кримінального провадження, в тому числі за номером кримінальних проваджень іноземних держав (за номером ЄРДР та з урахуванням виділених в окреме провадження та/або об'єднаних в одне кримінальне провадження) або відносно однієї і тієї ж особи (підозрюваного), передаються раніше визначеному в кримінальній справі головному судді (судді-доповідачу).

Тобто вказаними Засадами чітко визначено, що раніше визначеному складу суду передаються апеляційні скарги у межах одного кримінального провадження, зокрема, за номером ЄРДР (з урахуванням виділених в окреме провадження) або відносно однієї і тієї ж особи (підозрюваного).

Отже, визначення складу суду для розгляду апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді ВАКС у кримінальному провадженні здійснено з дотриманням вимог ч. 3 ст. 35 КПК та Зasad використання автоматизованої системи документообігу в АП ВАКС, тому доводи захисника і в цій частині є необґрунтованими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.09.2025 у справі № 991/1681/25 (провадження № 51-1343км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130025807>

Суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 4 ст. 190, ч. 4 ст. 27 – ч. 2 ст. 15 – ч. 4 ст. 369 КК, а саме за те, що він як радник

на громадських засадах Директора ДБР, вступив у спільну змову з особою, з якою розробили план спільних дій щодо незаконного заволодіння чужим майном в особливо великому розмірі, шляхом обману, а саме: шляхом створення у представників ТОВ хибного уявлення про можливість закриття кримінального провадження за умови надання 150 000 доларів США неправомірної вигоди Директору ДБР.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала, що суддя був упередженим, оскільки входив до складу колегії суддів ВАКС, яка ухвалила вирок, яким затверджено угоду про визнання винуватості між прокурором та особою.

Правила, які виключають участь судді у розгляді того чи іншого кримінального провадження регламентовано статтями 75, 76 КПК, однак ці статті не виключають участь судді у розгляді кримінального провадження, якщо він брав участь під час постановлення вироку про затвердження угоди про визнання винуватості в іншому кримінальному провадженні.

Стороні захисту було відомо про затвердження угоди про визнання винуватості із особою, але вона не мала сумнівів у неупередженості колегії суддів, яка розглядала кримінальне провадження. Лише після ухвалення обвинувального вироку захист висловив аргумент про неможливість судді брати участь у кримінальному провадженні.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.08.2025 у справі № 991/1710/22 (провадження № 51-677км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129497083>

Слідчий відділу поліції обвинувачувався в тому, що вимагав і отримав від особи неправомірну вигоду в розмірі 8000 грн за те, щоб не притягати її до кримінальної відповідальності. Вироком місцевого суду слідчого виправдано за ч. 3 ст. 368 КК. Апеляційний суд скасував вирок суду першої інстанції та засудив слідчого за ч. 3 ст. 368 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що апеляційний суд розглянув справу незаконним складом суду, оскільки головуєчий суддя раніше брав участь у апеляційному розгляді цієї справи, за результатами якого було скасовано виправдувальний вирок суду першої інстанції і призначено новий розгляд в першій інстанції (перший розгляд). Захист вважав, що після ухвалення судом першої інстанції нового вироку суддя не міг брати участь в його апеляційному перегляді (другий розгляд), оскільки під час першого розгляду висловив свою думку щодо обставин справи і винуватості засудженого.

Верховний Суд вказав, що згадані обставини участі судді у двох послідовних апеляційних розглядах справи не є підставою для його усунення від розгляду на підставі положень ст. 76 КПК.

Верховний Суд зазначив, що в ухвалі апеляційного суду єдиною підставою для скасування вироку першої інстанції було те, що перша

інстанція при оцінці допустимості результатів НСРД не взяла до уваги практику касаційного суду, у тому числі постанову ВП ВС від 16.10.2019, щодо порядку розкриття стороні захисту рішень, що дозволяли проведення НСРД. Будь-які інші питання, які стосуються оцінки доказів та їх значення для доведення винуватості засудженого, в цій ухвалі не обговорювалися.

За таких обставин, участь судді у першому розгляді, наслідком якого було лише нагадування про необхідність врахування практики Верховного Суду, не дає підстав стверджувати про його упередженість під час другого розгляду, який закінчився ухваленням оскарженого вироку.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.12.2025 у справі № 283/4/17-к (провадження № 51-954км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132746617>

2.2. Залучення перекладача

В.о. директора та голову комісії з реорганізації державного підприємства було визнано винуватими та засуджено за ч. 2 ст. 15, ч. 5 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджував про порушення його права на захист через незабезпечення судами попередніх інстанцій йому перекладача з української мови на російську.

З матеріалів цього провадження вбачається, що засуджений ні під час досудового розслідування, ні під час судового розгляду не повідомляв про те, що він не володіє українською мовою і не просив у зв'язку із цим забезпечити йому участь перекладача.

Крім того, відповідно до ксерокопії паспорта громадянина України та матеріалів кримінального провадження засуджений є громадянином України. З аудіозаписів судових засідань судів першої та апеляційної інстанції вбачається, що засуджений розумів українську мову та давав зрозумілі відповіді на поставлені йому українською мовою питання, одночасно маючи захисника.

Також, згідно з матеріалами провадження, чого не заперечує і сам засуджений, він обіймав посаду керівника державного підприємства України, у зв'язку з чим він мав володіти українською мовою та розуміти її, як того вимагають положення Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

За таких обставин та враховуючи те, що засуджений не вказував про необхідність залучення перекладача у вказаному кримінальному провадженні, ні у слідчого, ні у судів першої та апеляційної інстанції не було об'єктивних підстав для залучення перекладача за власною ініціативою.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.11.2025 у справі № 991/5553/21 (провадження № 51-392км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132084117>

2.3. Призначення експертизи під час судового розгляду

Начальник Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва обвинувачувався в умисному внесенні недостовірних відомостей до щорічної декларації за 2020 рік, які відрізняються від достовірних на загальну суму 5 183 250,45 грн. Вироком ВАКС, залишеним без зміни АП ВАКС, начальника визнано невинуватим та виправдано за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі прокурор зазначав про безпідставне врахування судом апеляційної інстанції висновку експерта як допустимого доказу, оскільки сторона захисту, не маючи повноважень на призначення експертизи під час судового розгляду, без ухвали суду, за власним клопотанням залучила експерта для проведення експертизи, що призвело до отримання нового доказу, використання якого порушує визначений ст. 22 КПК принцип рівності сторін.

Можливість самостійного залучення стороною захисту експерта на договірних умовах для проведення експертизи є формою реалізації засади змагальності сторін та свободи в поданні ними своїх доказів як на стадії досудового розслідування, так і судового розгляду. При цьому право на отримання стороною додаткових матеріалів під час судового розгляду передбачено ч. 11 ст. 290 КПК.

Верховний Суд вважає обґрунтованою позицію суду апеляційної інстанції про те, що оскільки закінчення дізнання в цьому кримінальному провадженні відбулося протягом двох годин від дня повідомлення виправданому про підозру, самостійне залучення захисником експерта на договірних умовах для проведення експертизи телекомунікаційних систем під час судового розгляду відповідало формі реалізації засади змагальності сторін і права на захист та не суперечило приписам КПК.

В сторони захисту не існувало перешкод для самостійного залучення експерта, а тому незвернення захисника до суду з відповідним клопотанням про призначення експертизи не свідчить про те, що наданий експертний висновок було отримано з допущенням істотного порушення вимог КПК, що у свою чергу могло поставити під сумнів допустимість цього доказу.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.07.2025 у справі № 991/2084/23 (провадження № 51-5047км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129342879>

3. Перегляд кримінальних проваджень щодо корупційних кримінальних правопорушень

3.1. Провадження в суді апеляційної інстанції

Місцевий суд в підготовчому судовому засіданні ухвалою відмовив у затвердженні угоди про визнання винуватості, яка була укладена між прокурором та підозрюваним, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 369-2 КК, та кримінальне провадження повернув прокурору

для продовження досудового розслідування в загальному порядку. Апеляційний суд закрит апеляційне провадження за скаргою прокурора на згадану ухвалу суду першої інстанції з підстав того, що вона оскарженню не підлягає.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що ухвала суду першої інстанції про відмову у затвердженні угоди про визнання винуватості та про повернення кримінального провадження прокурору для продовження досудового розслідування в загальному порядку підлягає апеляційному оскарженню на підставі ч. 4 ст. 314 КПК.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 392 КПК, в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, до яких не віднесено ухвали про відмову у затвердженні угоди.

Згідно із ч. 1 ст. 474 КПК, якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, обвинувальний акт із підписаною сторонами угодою невідкладно надсилається до суду.

Положеннями п. 1 ч. 3 ст. 314 КПК встановлено, що у підготовчому судовому засіданні суд має право затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468–475 цього Кодексу. Подальший рух справи віднесений до повноважень прокурора.

У ч. 4 ст. 314 КПК передбачено можливість оскарження повернення обвинувального акта, а не повернення кримінального провадження внаслідок відмови суду у затвердженні угоди.

Тож доводи прокурора спростовуються чинним законодавством України.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.09.2025 у справі № 619/9624/24 (провадження № 51-1021км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130194127>

Місцевий суд визнав невинуватим та виправдав обвинуваченого за частинами 2, 3 ст. 191; ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 367 КК, на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведенням в його діях складу кримінальних правопорушень. Не погоджуючись із вищевказаним вироком місцевого суду, прокурор оскаржив його в апеляційному порядку. Ухвалою апеляційного суду апеляційну скаргу повернуто прокурору з підстав подання її особою, яка не має такого права.

У касаційній скарзі прокурор зазначав, що апеляційний суд необґрунтовано повернув апеляційну скаргу сторони обвинувачення з огляду на те, що прокурор не наділений повноваженнями на подачу апеляційної скарги на вирок місцевого суду, оскільки не входив до групи прокурорів під час досудового розслідування цього кримінального провадження, не брав участі у судових засіданнях місцевого суду та не є прокурором вищого рівня у розумінні вимог ч. 4 ст. 36 КПК.

Під час звернення прокурора із апеляційною скаргою на вирок місцевого суду, ним до апеляційної скарги на підтвердження своїх повноважень було долучено постанову керівника окружної прокуратури про зміну групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у цьому кримінальному провадженні, якою його включено у склад групи прокурорів у зв'язку із перебуванням прокурора, який брав участь у судовому розгляді обвинувального акта щодо виправданого, у відпустці.

Отже, прокурор відповідно до положень ст. 37 КПК був включений до складу групи прокурорів у цьому кримінальному провадженні, та наділений правами прокурора приймати процесуальні рішення та вчиняти процесуальні дії, в тому числі подавати апеляційну скаргу на вирок суду першої інстанції.

Разом з тим висновки апеляційного суду про те, що прокурор на підставі ч. 4 ст. 36 КПК не уповноважений оскаржувати вирок місцевого суду, є безпідставними, оскільки вказана норма не позбавляє прокурора, який входить до групи прокурорів у кримінальному провадженні, права на подання апеляційної скарги, а лише надає таке право також і прокурорам вищого рівня (Генеральному прокурору, його першому заступнику та заступникам, керівнику обласної прокуратури, його першому заступнику та заступникам) незалежно від їх участі в судовому провадженні.

Крім того, відповідно до правового висновку, зробленого в постанові ВП ВС від 27.11.2019 у справі № 629/847/15-к, передбачене ч. 6 ст. 393 КПК, ч. 6 ст. 425 КПК, пунктами 15, 20 ч. 2 ст. 36 КПК право на подання апеляційної чи касаційної скарги прокурором, який входить до складу групи прокурорів, визначеної в порядку ст. 37 цього Кодексу, не обмежується його участю в судових засіданнях з розгляду конкретного кримінального провадження у судах попередніх інстанцій. Група прокурорів, визначена у конкретному кримінальному провадженні відповідно до ст. 37 КПК, діє як єдиний суб'єкт на стороні обвинувачення – прокурор. Якщо прокурор був включений до групи прокурорів, однак не брав участі в судових засіданнях, він має право на подання апеляційної чи касаційної скарги.

Таким чином прокурор, який входив до складу групи прокурорів на момент подання апеляційної скарги, був наділений правом на апеляційне оскарження вироку місцевого суду, а тому рішення суду апеляційної інстанції про повернення апеляційної скарги прокурору у зв'язку із тим, що він є особою, яка не має на це права, є необґрунтованим.

Якщо апеляційну скаргу подано прокурором, який включений до складу групи прокурорів на момент її подання, то цей прокурор є належною особою, яка має право на подання такої скарги, незалежно від того, чи він брав участь у судовому розгляді у суді першої інстанції та незалежно від того, чи він був включений до складу групи прокурорів на етапі досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.07.2025 у справі № 381/27/18 (провадження № 51-580км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129060053>

Місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 1 ст. 369 КК. Апеляційний суд повернув обвинуваченому його апеляційну скаргу у зв'язку із пропуском строку на апеляційне оскарження вироку, а також повернув попередньому захиснику обвинуваченого його апеляційну скаргу у зв'язку із неусуненням у визначений строк недоліків апеляційної скарги.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що обвинувачений вправі самостійно усунути недоліки апеляційної скарги, поданої його захисником, з яким припинено договір про надання правової допомоги.

Як вбачається з матеріалів провадження захисник в інтересах обвинуваченого подав апеляційну скаргу на вирок місцевого суду, яку було залишено без руху та надано строк на усунення недоліків – 7 днів з моменту отримання копії ухвали.

Далі в межах визначеного апеляційним судом строку обвинувачений подав апеляційну скаргу для виправлення недоліків, встановлених щодо апеляційної скарги його захисника. Безпосередньо у тексті виправленої апеляційної скарги обвинувачений зазначив, що апеляційна скарга подається саме ним у зв'язку із відмовою від послуг захисника.

Апеляційний суд постановив ухвали про повернення апеляційної скарги обвинуваченому у зв'язку із пропуском строку на апеляційне оскарження вироку місцевого суду та про повернення апеляційної скарги захиснику у зв'язку із неусуненням у визначений апеляційним судом строк недоліків апеляційної скарги.

Верховний Суд вказав, що у виключних випадках, коли обвинувачений самостійно виправляє недоліки апеляційної скарги, яка подана захисником, у зв'язку із припиненням договору про надання правової допомоги із таким захисником, або у випадку смерті захисника, або в іншому виключному випадку, коли захисник не може виправити недоліки поданої ним скарги самостійно, суду варто враховувати такі обставини.

У цьому провадженні мають місце саме ці обставини і їх наявність зумовлювала необхідність оцінки апеляційної скарги обвинуваченого як такої, що подана на усунення недоліків апеляційної скарги, поданої

захисником, з яким договір на надання правової допомоги було припинено.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.07.2025 у справі № 359/5164/23 (провадження № 51-716км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129060052>

Ухвалою місцевого суду задоволено заяву особи і звільнено її від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання вироку суду першої інстанції. Прокурор оскаржив це рішення в апеляційному порядку. Ухвалою судді апеляційного суду апеляційну скаргу прокурора було повернуто апелянту на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК.

У касаційній скарзі прокурор стверджував, що суд апеляційної інстанції не врахував факту реєстрації та подання апеляційної скарги у визначені законом порядок і строк, а тому безпідставно повернув апеляційну скаргу сторони обвинувачення.

Згідно з вимогами ст. 116 КПК процесуальні дії мають виконуватись у встановлені цим Кодексом строки. Строк не вважається пропущеним, якщо скаргу або інший документ здано до закінчення строку на пошту або передано особі, уповноваженій їх прийняти.

Відповідно до п. 25 Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, (далі – Положення), документи (в тому числі процесуальні документи, письмові та електронні докази тощо), пов'язані з розглядом справ у суді, можуть подаватися до суду в електронній формі виключно з використанням підсистеми «Електронний суд», якщо інше не визначено процесуальним законодавством чи цим Положенням.

Згідно з п. 28 Положення дата та час підписання документа в «Електронному суді», а також дата та час його надсилання автоматично зберігаються і не підлягають корегуванню.

Відповідно до п. 39 Положення документи, що надійшли через «Електронний суд», реєструються судами, іншими органами та установами в системі правосуддя в день їх надходження упродовж робочого дня або не пізніше наступного робочого дня, якщо документ надійшов у неробочий час, за загальними правилами реєстрації вхідної кореспонденції, визначеними Положенням про автоматизовану систему документообігу суду та відповідними інструкціями з діловодства в судах чи в інших органах та установах у системі правосуддя.

Як вбачається зі змісту матеріалів провадження, згідно зі штампом вхідної кореспонденції 03.04.2024 до апеляційного суду надійшла апеляційна скарга прокурора на ухвалу місцевого суду.

Разом з тим супровідним листом від 12.04.2024 (вих. № 14007/24-Вих) суд першої інстанції направив до апеляційного суду апеляційну скаргу

прокурора, подану через підсистему «Електронний суд». У лівому нижньому куті скарги міститься відмітка про те, що документ сформований у системі «Електронний суд» 02.04.2024.

Таким чином, з огляду на наведені вище норми кримінального процесуального закону та зміст Положення, прокурор, подаючи апеляційну скаргу 02.04.2024 через систему «Електронний суд», дотримався вимог, передбачених частинами 1, 4, 5 ст. 115, ст. 116, п. 2 ч. 2 ст. 395 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.02.2025 у справі № 2114/4045/12 (провадження № 51-3656км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125484440>

Місцевий суд відмовив у задоволенні клопотання обвинуваченого та захисника про закриття кримінального провадження стосовно обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК, та його звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Суддя апеляційного суду встановивши, що апеляційна скарга подана на ухвалу місцевого суду, яка не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, відмовив у відкритті апеляційного провадження.

Згідно з ч. 1 ст. 392 КПК в апеляційному порядку можуть бути оскаржені судові рішення, які були ухвалені судами першої інстанції і не набрали законної сили, а саме: вироки, крім випадків, передбачених ст. 394 цього Кодексу; ухвали про застосування чи відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру; інші ухвали у випадках, передбачених цим Кодексом.

Відповідно до ч. 2 ст. 392 КПК, ухвали, постановлені під час судового провадження в суді першої інстанції до ухвалення судових рішень, передбачених частиною першою цієї статті, окремому оскарженню не підлягають, крім випадків, визначених цим Кодексом. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до апеляційної скарги на судові рішення, передбачене частиною першою цієї статті.

Отже, оскарження ухвали, якою відмовлено у задоволенні клопотання про закриття кримінального провадження, постановленої під час судового провадження в суді першої інстанції, зазначеними положеннями закону не передбачено.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 01.05.2025 у справі № 570/2722/19 (провадження № 51-4656км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127297834>

3.2. Перегляд судових рішень за нововиявленими / виключними обставинами

Ухвалою слідчого судді ВАКС накладено арешт на майно особи. Адвокат в інтересах особи, на майно якої накладено арешт, звернувся до ВАКС з заявою

про перегляд цієї ухвали за нововиявленими обставинами. Ухвалою слідчого судді ВАКС відмовлено у відкритті провадження.

Вказану ухвалу адвокат оскаржив в апеляційному порядку. Суддя АП ВАКС на підставі ч. 4 ст. 399 КПК відмовив у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката, мотивувавши своє рішення тим, що ч. 6 ст. 304 КПК і ч. 2 ст. 309 КПК стосуються можливості перегляду ухвали, яка перешкоджає оскарженню дій або бездіяльності слідчого, дізнавача чи прокурора, і не стосуються перевірки в апеляційному порядку відмови слідчого судді переглянути ухвалу про накладення арешту на майно за нововиявленими обставинами, а тому така ухвала слідчого судді не підлягає апеляційному оскарженню.

У касаційній скарзі адвокат стверджував, що апеляційний суд помилково послався на вимоги ч. 6 ст. 304 КПК і безпідставно відмовив у відкритті апеляційного провадження.

Оскільки положеннями п. 9 ч. 1 ст. 309 КПК прямо передбачено можливість апеляційного оскарження ухвали слідчого судді про арешт майна, то, відповідно, оскарженню підлягає і ухвала за результатами розгляду заяви про перегляд за нововиявленими обставинами такої ухвали слідчої судді.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.10.2025 у справі № 991/2266/20 (провадження № 51-1476км25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/131067481>

Заявник звернувся до суду, вимагаючи перегляду ухвали від 01.04.2021 про закриття кримінального провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК за виключними обставинами у зв'язку з визнанням КСУ неконституційним п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК. Суди залишили цю заяву без задоволення.

У касаційній скарзі сторона заявника зазначала, що визнання неконституційним п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК є підставою для перегляду рішення за виключними обставинами, незважаючи на час, коли така норма втратила чинність.

Рішенням від 08.06.2022 КСУ визнав неконституційним п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК, який передбачав обов'язок закрити кримінальне провадження у разі, якщо «набрал чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою». Внаслідок цього рішення законодавець запровадив комплексні зміни до КПК, встановивши новий порядок вирішення цього питання, зокрема, передбачивши в ч. 3 ст. 479-2 КПК можливість продовження судового розгляду у випадку, якщо обвинувачена особа заперечує проти закриття провадження на підставі втрати чинності відповідним кримінальним законом, і можливість ухвалення виправдувального вироку у разі, якщо судом не встановлено, що обвинуваченим вчинено діяння,

кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність.

Відповідно до позиції КСУ закони, інші правові акти або їх окремі положення, що визнані неконституційними, втрачають чинність з дня ухвалення КСУ рішення про їх неконституційність. За цим принципом закони, інші правові акти мають юридичну силу до визнання їх неконституційними рішенням органу конституційного контролю.

Тому втрата чинності відповідним положенням процесуального закону, незалежно від того, відбулося це внаслідок зміни закону або внаслідок визнання КСУ цього положення неконституційним, не дає підстав для перегляду рішення, ухваленого відповідно до порядку, який існував на час його ухвалення.

Верховний Суд не вважає, що рішення КСУ, на яке посилається сторона заявника, дає підстави для перегляду рішення, ухваленого відповідно до чинної на час його ухвалення процедури. Стаття 459 КПК, яка дає підстави для перегляду судового рішення, у якому застосовано положення закону або іншого правового акту, визнаного КСУ неконституційним, не скасовує принципи, втілені у ст. 58 Конституції України.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.05.2025 у справі № 991/1551/19 (провадження № 51-2567км21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127463983>

4. Особливі порядки кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень

4.1. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення

Заступник генерального директора державного підприємства був визнаний винуватим та засуджений за ч. 5 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджував, що реєстрація кримінального правопорушення за ч. 5 ст. 191 КК у ЄРДР повинна була відбуватися за заявою потерпілого як злочину приватного обвинувачення.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого, зокрема щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст.191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, крім вчиненого організованою групою, або шкода від якого завдана державним інтересам) КК – якщо воно вчинене чоловіком (дружиною) потерпілого, іншим близьким родичем чи членом сім'ї потерпілого, або якщо вони вчинені особою, яка щодо потерпілого була найманим працівником і завдала шкоду виключно власності потерпілого.

Тобто наведена норма містить виняток, а саме – не визначає кримінальне провадження як приватне, якщо мова йде про ст. 191 КК у випадку, якщо шкода від його вчинення завдана державним інтересам.

Як у первісному обвинувальному акті, так і в зміненому потерпілим було визначено Підприємство. Місцевий суд в оскаржуваному вироку встановив, що вказане Підприємство є юридичною особою, яка заснована на державній власності.

За таких обставин твердження сторони захисту про те, що кримінальне провадження щодо засудженого було розпочато з порушенням вимог п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК, на переконання Верховного Суду, є безпідставними, оскільки в рамках цього кримінального провадження положення вказаної норми процесуального закону застосуванню не підлягали, а тому кримінальне провадження було розпочато з дотриманням вимог КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 08.04.2025 у справі № 4910/10/19-к (провадження № 51-4893км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126610087>

Особу було визнано винуватою і засуджено за ч. 1 ст. 190, ч. 5 ст. 191 КК, а також визнано невинуватою та виправдано за ч. 2 ст. 366 КК у зв'язку із недоведеністю, що в діянні є склад кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі сторона захисту зазначала про необхідність визнання усіх доказів недопустимими з підстав того, що реєстрація в ЄРДР та початок досудового розслідування в кримінальних провадженнях за заявами потерпілих відбулися з порушенням вимог ст. 477 КПК.

Однією з підстав для визнання кримінального правопорушення, передбаченого статтями 190, 191 КК, таким, що відноситься до кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, є, в тому числі, його вчинення особою, яка стосовно потерпілих була найманим працівником.

З матеріалів кримінального провадження вбачається, що потерпілими у цьому об'єднаному кримінальному провадженні є фізичні особи. Кримінальні провадження щодо засудженого були розпочаті органом досудового розслідування на підставі заяв цих потерпілих.

Про провадження у формі приватного обвинувачення були б підстави вести мову у тому випадку, якщо б із заявою зверталось підприємство, на якому працює особа, щодо якої подано заяву про вчинення нею кримінального правопорушення. У цьому випадку юридична особа із такою заявою не зверталася. Тож підстав вести мову про здійснення провадження у формі приватного обвинувачення за ч. 5 ст. 191 КК немає. Інформація до ЄРДР була внесена на підставі заяв потерпілих – фізичних осіб з попередньою кримінально-правовою кваліфікацією вчиненого.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.01.2025 у справі № 587/2699/15 (провадження № 51-3077км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124718049>

4.2. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

Вироком ВАКС, залишеним без зміни АП ВАКС, суддю місцевого суду визнано винуватим та засуджено за ч. 1 ст. 366-2 КК.

У касаційній скарзі захисник вказував, що всупереч положенням ст. 481 КПК повідомлення про підозру судді як спецсуб'єкту було здійснено не Генеральним прокурором чи його заступником, а прокурором у кримінальному провадженні, тобто неуповноваженою особою. Разом з тим зауважив, що вчинення цієї процесуальної дії було доручено заступником Генерального прокурора старшому групи прокурорів, яка не мала такого процесуального статусу, оскільки старшим групи прокурорів у кримінальному провадженні був інший прокурор.

Постановою заступника Генерального прокурора – керівника САП було визначено групу прокурорів у кримінальному провадженні, до якої, серед інших, входила прокурор, старшим групи прокурорів було визначено іншого прокурора.

Дорученням заступника Генерального прокурора – керівника САП було доручено старшому групи прокурорів прокурору здійснити повідомлення про підозру судді.

Вказані документи в оригіналі є в матеріалах кримінального провадження.

Оскільки прокурор, з огляду на зміст статей 36, 37, 110, 481 КПК, була уповноважена на проведення відповідних процесуальних дій у кримінальному провадженні (зокрема, тих, що передбачені п. 3 ч. 1 цієї статті), то вручення обвинуваченому повідомлення про підозру було здійснено з дотриманням положень, передбачених кримінальним процесуальним законодавством. При цьому зазначення в дорученні (виданому в порядку ч. 2 ст. 481 КПК) прокурора як старшої групи прокурорів, на переконання Верховного Суду, жодним чином не спростовує факту наявності в неї повноважень на вчинення наведених вище процесуальних дій та не свідчить про те, що повідомлення про підозру обвинуваченому було здійснено неуповноваженою особою.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.08.2025 у справі № 991/503/23 (провадження № 51-5564км24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129691175>

5. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження щодо корупційних кримінальних правопорушень

Суди попередніх інстанцій визнали обвинуваченого винуватим та засудили за ч. 5 ст. 27 ч. 4 ст. 368; ч. 3 ст. 209 КК, за пособництво у вимаганні та одержанні неправомірної вигоди в особливо великих розмірах, а також за легалізацію (відмивання) грошей шляхом конвертації в іншу валюту та інших правочинів.

У касаційній скарзі сторона захисту вказувала, що відомості, отримані в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу в іншому кримінальному провадженні, та копії матеріалів виділеного кримінального провадження є неналежними доказами.

Відповідно до ч. 1 ст. 553 КПК докази та відомості, одержані від запитуваної сторони в результаті виконання запиту про міжнародну правову допомогу, можуть бути використані лише у кримінальному провадженні, якого стосувався запит, крім випадків, коли досягнуто домовленості про інше із запитуваною стороною.

У цій справі сторона обвинувачення посилалась на докази, отримані за запитом про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні, з якого матеріали щодо засудженого було виділено в окреме провадження.

Відповідно до ст. 217 КПК у кримінальному провадженні, виділеному з іншого провадження, можуть бути використані матеріали, які існували у первісному провадженні на час виділення провадження.

Верховний Суд погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про відповідність вимогам ч. 1 ст. 553 КПК використання цих матеріалів у виділеному кримінальному провадженні без додаткового узгодження з державами, які такі відомості надали.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.05.2025 у справі № 991/1324/20 (провадження № 51-6702км23). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127358217>

Заступник генерального директора державного Підприємства обвинувачувався у тому, що обернув на користь компанії «REMAX LTD» грошові кошти Підприємства у розмірі 1 258 500 доларів США за послуги та роботи з укладення та виконання контракту між Підприємством та компанією «Solway Industries LTD» на виконання робочого проекту реконструкції заводу з виробництва феронікелю в Гватемалі, які цією компанією не надавались та не виконувались. Суди попередніх інстанцій обвинуваченого визнали винуватим та засудили за ч. 5 ст. 191 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджувала про недопустимість запиту детектива та відповіді на нього через недотримання порядку міжнародного співробітництва, визначеного КПК.

В ході збирання доказів у цьому кримінальному провадженні детектив звернулася до голови ТОВ про надання інформації та копій документів. У листі-відповіді за підписом генерального директора було надано запитувані детективом документи, зокрема лист компанії «Solway Industries LTD» англійською мовою та протокол від 01.06.2015 російською мовою.

Надалі для цілей цього кримінального провадження лист компанії було перекладено українською мовою залученим органом досудового розслідування перекладачем.

За наведених обставин дотримання порядку міжнародного співробітництва на підставі положень глави 43 КПК не було необхідним, оскільки детективом було отримано відповідь на його запит в межах збирання доказів, що регламентовано ч. 2 ст. 93 КПК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 08.04.2025 у справі № 4910/10/19-к (провадження № 51-4893км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126610087>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Рішення, внесені до ЄДРСР, за 2025 рік / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2026. – 94 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Верховного Суду. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua

 <https://lpd.court.gov.ua>

 <https://sl.court.gov.ua>